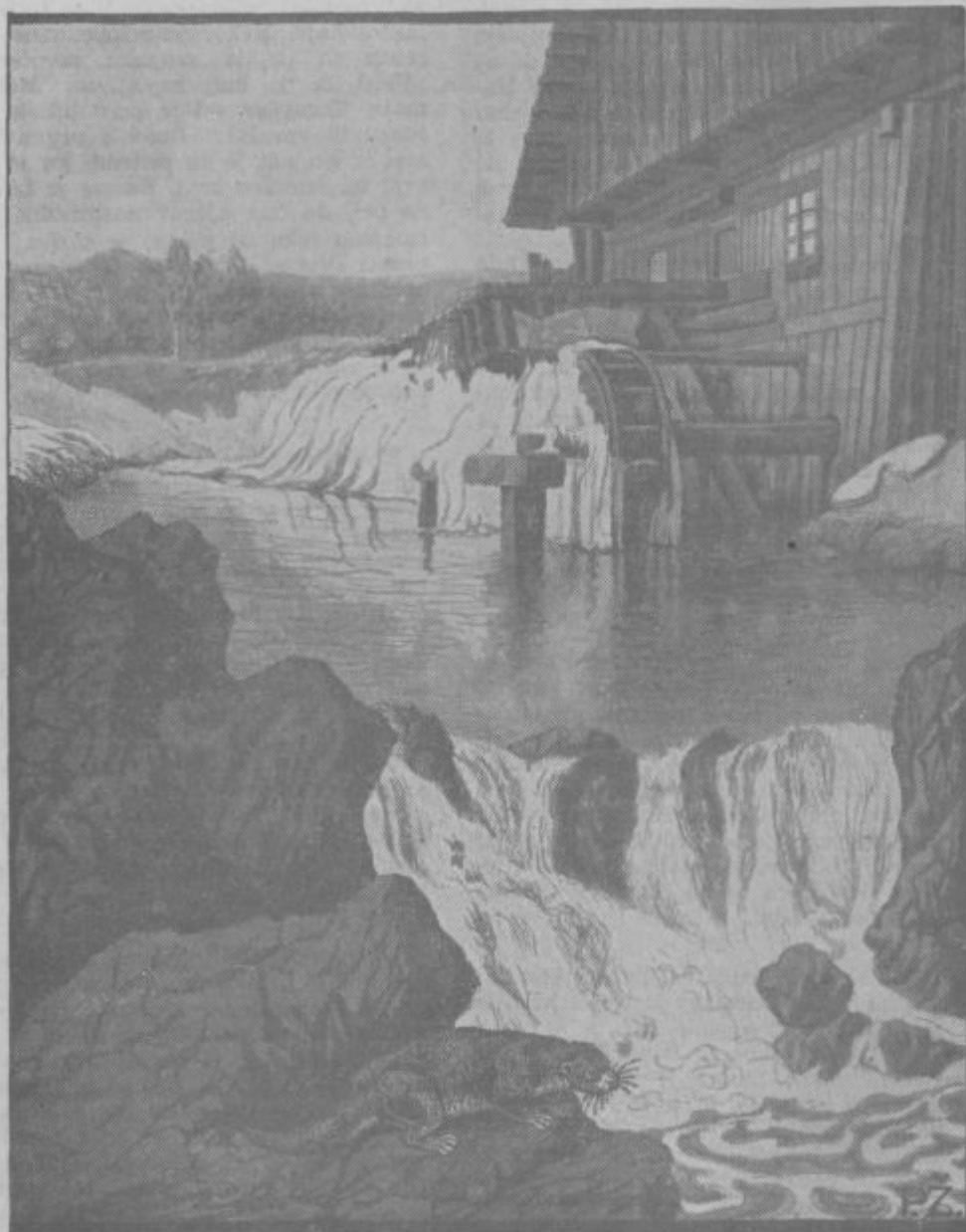

ŽIVLJENJE IN SVET

STEV. 6.

V LJUBLJANI, 5. FEBRUARJA 1933.

KNJIGA 18.

DEJTER SMITEK:

«ZAMRZNIJENA KOLESA»

DON LORENZO

VLADIMIR BARTOL

NADALJEVANJE

27.

Ko pa je prihajal ves v čipkah in svili v hišo Giovannijevih roditeljev, se je zgodilo, da se je Beatina starejša sestra Marija, ki je bila obljubljena v zakon sinu premožnega trgovca, zagledala vanj in ga pozelela. In mu je dejala nekoč, ko sta sedela sama na dvorišču: »Kako si lep, Lorenzo«, in zadrhtela po vsem telesu.

Lorenzo je to opazil in ker je bilo njegovo srce bliže Beati, ki je bila nežna in mila kakor golobica, ji je odvrnil hladno: »Morda.« Ona pa se je pritisnila k njemu ter ga vprašala na uho: »Ali si že kdaj ljubil?« In ko je spoznala, da je še neizkušen in nedolžen, jo je obšla velika želja, da bi ga zapeljala. Toda Lorenzo jo je pahnil od sebe, rekoč ji: »Saj nisem dekletce, da bi me zapeljevala.« Ona pa mu je šepnila, drhteča od strasti: »Pa me zapelji ti, Lorenzo.« Tako je šel z njo, da bi spoznal skrivnosti ljubezni.

28.

Toda kmalu je požgal strast v sebi in ko je utešil svojo radovednost, mu je bila Marija odveč. Mnogokrat ga je čakala na sestankih zaman, če pa je prišel, je bil vsakokrat hladnejši. Kadar je srečal Beato, je povsili pogled pred njenimi plavimi očmi. Sram ga je bilo pred njo zavoljo sestre. In ker je sedaj poznal ljubezen, si je silno pozelel njegove deviškega telesa. Iskal je prilike, da bi jo zapeljal.

29.

Nekoč se je namerilo, da sta bila sama na vrtu. Tedaj jo je prijel za bele roke in zroč ji v plabe oči, ji je dejal, ves drhteč: »Veš li, Beata, da te Lorenzo ljubi?« In ker je bil Giovanniju najboljši prijatelj, ki ji je bil do tedaj najdražje bitje na svetu, ga je silno vzljubila. In ničesar mu ni odrekla iz te svoje velike ljubezni. Tedaj se je zazdelo Lorenzu, da se je pred njim odprl raj Eden, kjer sanjata z Beato blažen sen.

30.

Ljubosumnemu Marijinemu očesu ni ostala njuna ljubezen dolgo prikrita.

Strašno je zamrzila svojo sestro in njena vroča kri je kipela od silne želje po maščevanju. Nekoč je pokazala na Lorenza in dejala svojemu zaročencu: »Vidiš, ta je moj zapeljivec. Maščuj me!« Trgovčev sin je pristopil k Lorenzu in vprašal: »Imaš li pripravljen meč?« Ko mu je ta pritrnil, ga je pozval na samotni kraj. Ker se je Lorenzo bal, da ima njegov nasprotnik bolj izurjeno roko od njega, je skrivaj pripravil orožje. In ko se je njegov nasprotnik spotoma ozrl, ga je zabodel v srce. Mrtvemu je potegnil meč iz nožnice in ga položil poleg njega na tla, da bi se zdelo, ko da je padel v boju. Potem je odšel.

31.

Ko je izvedela Marija, da ji je Lorenzo ubil zaročenca, ga je naznanila oblastem, ki so ga poklicale predse. Toda Lorenzo se je branil, da ga je bil trgovec izzval in da je bil prisiljen potegniti za meč, če si je hotel obvarovati življenje. Ker ni bilo prič in se je spretno zagovarjal, so ga morali izpustiti. Toda v hiši Giovannijevih staršev se ni smel prikazati več in z Beato se je sestajal le še skrivaj. Pa tudi teh sestankov je bilo konec. Marija jih je nekoč zasledila ter povedala staršem. Beato so hudo kaznovali in je niso pustili več same iz hiše. Ker pa niso mogli prenašati njenih večnih solza, so jo dali v samostan. Z Lorenzom se nista videla nikdar več.

32.

Ko je videl Giorgio prvič Beato, si je rekel: »Glej, tako je, da bi mogel zaradi nje zapustiti naročje same svete cerkve, kateri se posvečujem, da bi se vrigel v njeno.« In je v svojem srcu silno vzplamtel za deklico. Ko se je sprehajal nekoč po samotni stezi ter s čitanjem pobožnih knjig podil od sebe mamljive podobe, ki so ga obletavale kakor večje luč, je srečal Lorenza roko v roki z Beato. Zardela sta in v tistem hipu je spoznal, da se ljubita. Zbolelo ga je, ko da se je njegovo srce razklalo na dvoje. Brezmejno je zasovražil svojega brata. In začel je iskati priložnosti, da bi ga pogubil.

33.

Naposled je našel pretvezo, da ga zvabi v past. Opazil je bil namreč, da opušča Lorenzo sveto mašo, kar je povedal nekaterim tovarišem iz seminarja, ki so onemu zavidali njegovo znanje in ga zato mrzili. Prežali so odslej nanj in ko so ga nekoč srečali, so ga začeli izzivati, očitajoč mu, da ne spoštuje cerkvenih zapovedi. Lorenzo, ki ni slutil prevare, se je dal zapeljati in je zasmehoval njihovo pobožnost in se norčeval iz svetih stvari. Oni so pa odšli ter ga naznanili Inkviziciji.

34.

In so prišli nekoč ponj biriči ter ga odvedli pred cerkvene oblastnike. Ker jih je bilo mnogo, ki so pričali zoper njega, si ni upal tajiti. Izgovarjal se je, da se je bil le šalil iz mladostne objestnosti ter da v resnici ni ponižnejšega hlapca svete cerkve od njega. Toda dokazali so mu, da tega in onega posvečenega dne ni bil pri svetem opravilu ter da tudi sicer ni živel po božjih in cerkvenih zapovedih. Ker je videl, da ni drugega izhoda, je kleče in s solzami v očeh obžaloval svoje brezbožno početje in zatrdno obetal, poboljšati se. Oblastnike je njegova skesanost naposled ganila, da so mu naložili le strogo cerkveno pokoro; njegovega telesa in njegove svobode se niso dotaknili.

Odslej je živel Lorenzo na zunaj pobožno življenje; v srcu pa je koval maščevanje zoper brata.

35.

Na misel mu je prišlo, da bi napisal razpravo, v kateri se pogovarjata dva brata o božjih skrivnostih. Eden od njiju je laik in preprost v svojem srcu, drugi pa je izučen v teologiji in šolan v logiki. Razpravljata torej in prvi brat brani cerkveni nauk. Drugi, čeprav posvečen, se mu roga in mu skuša z razumom izmakniti tla izpod nog. In že theologiae doctor s svojo pametjo zmaguje, ko se laiku hipoma razodene skrivnost svetotajstva, da porazi, čeprav neuk in neposvečen, svojega šolanega nasprotnika. In si je Lorenzo razpravo tako zamislil, da bi vsakdo, ki bi poznal Giorgia in njega, moral oba razbrati v prepirajočih se bratih. Nakar je začel proučavati učene knjige, da bi si iz njih nabral potrebnega znanja. Tako je v samoti polagoma pripravil spis, s katerim je hotel udariti brata, sebe pa

priporočiti oblastem in cerkvenim mogotcem.

36.

Ko pa je hodil v take misli zatopljen po poljih in travnikih in zavijal po samotnih stezah v gozdove, se je začel hipoma izpraševati o vsem, kar je videl okoli sebe: »Čemu je to prav za prav? In v kakšne svrhe?« In ko je šel mimo dišečih njiv, kjer so cvetela zelišča in ob katerih je zorelo sadje na drevesih, se je začudil: »Kako brezskrbno živi vse to!« Okrog cvetov so brenčale čebele in preko livad so letali pisani metulji. In spet se je začudil ter je mislil pri sebi: »Saj ni več daleč čas, ko bo vsega tega konec! Kaj nihče ne sluti zime s koščeni prsti?«

Tedaj se mu je zazdelo, da čuje nekaj, podobno lahnemu udaru peroti, in da mu je stopil nekdo za hrbet in mu komaj slišno šepnil na uho: »Čemu iščeš namena drugje?! Mar ne vidiš, kako se vse, kar je okrog tebe, veseli življenja? To samo je cilj in svrha vsemu. Živi tudi ti, Lorenzo, kakor vidiš, da živi vse drugo!«

Lorenzo je mislil pri sebi: »Kako naj se veselim življenja, ko pa vem, da bo enkrat vsemu konec?!«

Oni mu je odvrnil, kakor da pozna sleherni njegovo misel: »O, mladi moj Lorenzo! Kaj ne vidiš te rože, kako se bohotno razcvita? In vendar! Še malo dni, pa bo konec njene lepote. In še malo, tedaj bo konec tudi njenega življenja. Ti sam si kakor ta roža. Tudi ti boš umrl.«

Lorenzo je vzkliknil: »Čemu govor o večnosti; če mora biti vsega enkrat konec? In ali je sploh večnost?!«

Tedaj mu je odvrnil glas tistega, ki je stal za njegovim hrbtom: »Je večnost. Iz tega cveta bo nastalo seme, ki ima klico večnosti v sebi. In iz njega bo spet pognala roža, ki bo rodila novo seme. Tudi ti boš večen v svojih potomcih, Lorenzo!«

Tedaj se je zagrohotal Lorenzo, da se je razlegalo daleč preko poljan in gozdov in se vračalo k njemu kot hohotajoč odmev. Glas tistega, ki ga je hotel izkušati, je potihnil. Lorenzo je vedel, da mu ni govoril resnice, in je mislil pri sebi: »Kaj meni mar večnost, katere nit pretrga lahko sleherni udarec!« Potegnili je meč in sekal z njim rožam glave, da so padale na tla kakor toča.

Ko pa je prišel večer in je legla noč na tema na livade in travnike, je zašel Lorenzo spet v samoto. Zakaj nepremagljiva je bila želja v njem po razmišljanju in večnem razglabljanju. Okrog njega so cvrčali črički in kvakale žabe. Toda njihovi enostavni glasovi so se spajali v prečudne akorde, ki so turobno zveneli na njegovo uho in zbujali videz v njem, da je sredi najveličastnejšega molka.

Tedaj je zagledal lučko, ki je svetila v travi. Po zraku je priletela druga in se spustila polagoma nanjo. Nato je videl še eno in še eno — in hipoma se mu je zazdelo, da je obdan vsepovsod od samih živih lampijončkov. »Kako se ljubijo!« je mislil pri sebi, v njegovi duši pa je vstala podoba Beate. In njegovo srce je zahrepenelo po njej, kakor še nikoli.

Takrat se mu je zazdelo, da je znova zaplahutala nad njim perot. In razločno je slišal šepet tistega, ki je že stal nekoč za njegovim hrbtom: »O, mladi moj Lorenzo! Kako bedasto tratiš čas s samotarjenjem! Mar ne vidiš, kako vse okrog tebe živi, diši in — ljubi?! (Ali poznaš to sladko besedico, Lorenzo?) Iščeš večnosti? Glej! V ljubezni jo boš našel. Zakaj iz nje se rodi bitje, ki je del tebe, kateri je večn.« Lorenzo pa je zavpil nanj: »Stran, Izkušjavec! Kaj mi ponujaš večnost, ki je samo utvara?! Sam, kakor sem, hočem bivati večno.« Nakar je pograbil sijočo kresnico in

jo zmrvil med prsti, rekoč: »Tu je dokaz, koliko velja večnost, ki mi jo ponujaš!«

Tedaj se je zahihital tisti za njegovim hrbtom in mu je rekel: »O, mladi Don Lorenzo! Saj to, kar si storil z živalcami ti, stori s tabo lahko sleherni vojak, ki pride slučajno po cesti — poslušaj, Lorenzo?! — ki pride torej po cesti in te sune, ker mu, recimo, tvoj pogled ni povšeči, s helebardo tako, da ti hipoma in za vselej zastane želja po večnosti.«

Lorenzo je kriknil tedaj, da je njegov glas grozotno jeknil v vse štiri strani sveta: »To se ne bo zgodilo!« In ves trepetajoč od še neznanе moči, ki ga je tresla, kakor trese vihar samotno drevo, je dejal: »Naj se mi približa kdorkoli, moja misel, moja brezmejno hotelca misel ga bo ugonobila, preden se me dotakne.« In je šel preko livad in travnikov in kjer je zagledal živo lučko, je stegnil roko proti njej in velel: »Umri!« In je pri priči ugasnila lučka, na njenem mestu pa je devetkrat temnejši kolobar pretemnil temo noči. Tedaj je za zmerom izginil tisti, ki ga je hotel izkušati, Lorenzu pa se je takrat v dnu duše zablislilo kakor odsev daljnega spoznanja, da ne bo nikdar umrl. Bilo pa mu je tistih dob komaj osemnajst let. Zapustil je samotne izprehode in začel pisati delo o vsemoččnosti božji, ki jo je takrat doumel.

DALJE

STAREC MED DREVESI

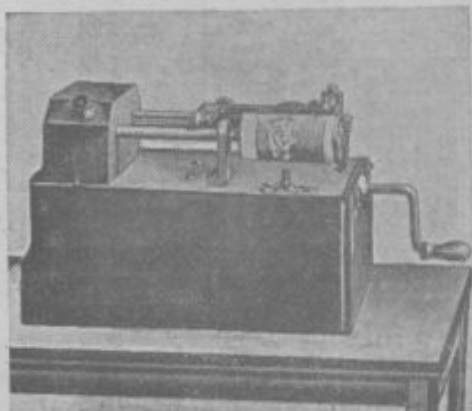
Znano je, da je tisa drevo, ki doživi silno visoko starost. Škoda le, da to lepo drevo izumira na naših tleh, kjer je moralo biti v prafjšnjih časih še precej razširjeno, sodeč po raznih krajevnih imenih, izpeljanih iz imena tega iglavca. V nekdanji slovanski Lužici v vasi Hennerdorf, stoji še danes orjaška tisa, koje starost cenijo na 1400 let. Častitljivi starac je sicer v notranjosti že močno preperel in so mu morali votlino zaliti z betonom, da ga zavarujejo pred vetrovi in viharji, vendar pa vsako leto še lepo ozeleni in je velika privlačnost za prijatelje prirode. Ta tisa je bila priča nekdanjih slovanskih dni Lužice, videla je vso žalostno pot tega ovrstega plemena ki jo danes neustrašeno kljubuje nemškim navalom. Nje življenje pa sega še nekoliko stoletij v predslavensko dobo in so se okoli nje zbirali divji bojevnik druge narodnosti, ako je Lužica že tedaj bila sploh stalno poseljena. Prirodoslovci sodijo, da bo drevo vzdržalo vsaj še nekoliko desetletij.

DAUMIER: Sodni predsednik

SLIKOVNA TELEGRAFIJA

Najznamenitejši dan v zgodovini slikovnega brzojava je bil 7. november 1907., ko je bila po brzojavnem vodü prenešana prva slika iz Pariza v London. Kar se je dotlej snovalo v glavah izumiteljev in delalo v malem po laboratorijih, toliko da je bilo godno za patente, se je tokrat prvič praktično poskusilo in ka-

Fultograf - sprejemnik po sistemu Angleža Fultona, pri katerem nastaja slika na kemičnem papirju

kor je že poprej pisava in beseda, je topot tudi slika s pomočjo elektrike premagala prostor. Dobrih pet in dvajset let je zdaj tega in če se ozremo na razvoj slikovne telegrafije, nam prvi trenutek ostane razočaranje. Novo občilo ni tolikanj napredovalo kakor sam brzojav in telefon v istem času. Sicer ima že mnogo evropskih in ameriških držav urejeno prenašanje slik med posameznimi velikimi mesti, ali prav udomačiti se še do danes ni moglo in se rabi le v izjemnih prilikah. Slikovna telegrafija še zdaleka ne igra tiste vloge, ki ji pritiče in še zdaleka ni tistega vsakdanjega značaja kakor n. pr. telefon in radio. Vzrokov ni treba daleč iskati: Izumitelj in tehnik se morata pri električnem prenašanju slik boriti s težavami, ki jih druge panoge električnih signalnih naprav ne poznajo v toliki meri.

Takoj po navadnem brzojavu, s katerim so se lahko prenašali na daljavo samo dogovorjeni znaki, se je sprožila misel, če bi ne bilo mogoče na isti način prenašati tudi pisave in slik. Od ideje do dejanja je bil kratek korak in že 1843.

je Anglež Bain prijavil prvi patent slikovnega brzojava, čeprav še močno teoretičnega značaja. Sele njegovemu rojaku Bakewellu so uspeli toliko jasni prenos, da so se začela zanimati za novi izum tudi oblastva in finančniki. Bakewell je konstruiral tako zvani »kopirni brzojav«, ki še zdaj velja za praosnutek vseh današnjih sistemov, seveda v temeljito izpopolnjenih variantah.

Sliko, ki jo je nameraval Bakewell prenesti po brzojavu, je narisal z izolirnim črnilom na tenko pločevino, napeto na vrtljivem valju. Valj se je med prenašanjem vrtel s pomočjo posebnega mehanizma, pri tem pa je drsela po njem fina kontaktna igla v tesnih spiralah kakor pri fonografu. Slična naprava je bila tudi na sprejemni strani le s tem razločkom, da je bil napet na valju, ki se je vrtel točno z isto brzino, čist papir. Dokler je drsela igla na oddajni strani po gladki pločevini, je bil električni krogotek sklenjen in poseben elektromagnet je držal na sprejemni strani pisalo, da ni moglo drseti po papirju. Čim pa je igla na oddajnem aparatu preskočila kako črto, narejeno z izolirnim črnilom, se je tok prekinil in magnet v sprejemnem aparatu je spustil pisalo, da je zarisalo odgovarjajočo črtico na papirju. Na ta način se je počasi ves, z izolirnim črnilom narisani lik prenesel na papir sprejemnega aparata. Včasih se je mesto navadnega uporabljal tudi posebne vrste kemični papir, ki se je pod pisalom barval, dokler je bil krogotek sklenjen, dočim je pri prekinitvah pušal bele lise. Na ta način je nastal na sprejemnem aparatu samo negativ slike. Bakewellov sistem se takrat ni mogel prav uveljaviti, ker nikoli ni bilo mogoče doseči točnega sinhronizma, to se pravi popolnoma enakega vrtenja obeh valjev. Nihala in uglaševalne vilice, ki naj bi služile za sinhronizacijo, niso nikoli delovale dovolj zanesljivo in posledica so bile nejasne slike. Kasneje je tehnika problem sinhronizacije popolnoma rešila, a medtem so se razvili tudi že popolnejši sistemi brzojavljanja slik, tako da kopirni brzojav ni bil več potreben.

Profesorju Kornu se je prvemu posrečilo kopirni brzojav temeljito izboljšati. Uporabljal je pri sprejemnem aparatu mesto pisala električno tišino žarnico, ki je glede na menjajočo se jakost električnega toka oddajne postaje risala

bolj ali manj močno svetlobno črto po fotografskem papirju. Ampak tudi na ta način so se lahko prenašale samo črno bele slike, smoter tehnikov pa je bil brzojavljati tudi fotografije z vsemi nešteti svetlobnimi odtenki. Spet je bil prof. Korn prvi, ki je našel primerno pot, in sicer s pomočjo selena, ki so ga kemiki odkrili 1873. Selen je kovina, ki ima lastnost, da je nje električni upor

katere ni bilo mogoče poljubno zvečati brzine prenašanja. Drugače je pa bil selen, oziroma svetlobno električni način prenašanja slik kašipot za vse poznejše sisteme.

V srednji Evropi je zdaj največ v rabi slikovna telegrafija po načinu prof. Karolusa. Ta služi za spreminjanje svetlobnih odtenkov v električne impulze na oddajni strani namestu selenove celice

Aparati slikovnega brzojava sistema Siemens-Karolus-Telefunken. Na levi oddajnik, na desni prejemnik. Jasno se vidi kompliciranost celotne ureditve

odvisen od jakosti svetlobe, ki pada nanjo. S pomočjo selena je torej mogoče spreminjati svetlobne odtenke neposredno v odgovarjajoče električne impulze. Ta pojav je izrabil Korn pri svojem slikovnem brzojavu. Na steklenem valju je bila napeta prosojna slika, skozi katero je bil namerjen oster pramen svetlobe v notranjost valja. Tu je prestrezalo svetlobo zrcalce, s katerega se je odbijal žarek na selenovo celico. Kačar je tekel valj, se je svetloba bolj ali manj zastirala in v oddajno postajo so tekli odgovarjajoči električni impulzi. Edina napaka selena je bila zastajnost, zaradi

tako zvana kalijeve svetlobno električne celice, ki sta jo sestavila Geitel in Elster. Valj s sliko se vrti pod ostrim pramenom svetlobe, ki se s slike odbija na negativno elektrodo svetlobno električne celice, katere aktivna snov je kalij. Svetloba proži v celici elektrone, in sicer točno v razmerju, ki odgovarja njeni jakosti. Pulzirajoč električni tok, ki nastane na ta način, je zelo šibek in se mora, preden teče v oddajno postajo, še močno ojačiti. Dela pa svetlobno električna celica brez najmanjše zastajnosti in je pretvorba svetlobnih odtenkov slike v elektriko skoraj idealno precizna.

Za reproduciranje slike v sprejemnem aparatu se pri tem sistemu ne uporabljajo nikaka okorna pisala, marveč ta-

Brezžično prenešana slika

ko zvana Karolusova celica, temelječa na pojavu, da je moči jakost polarizirane svetlobe, ki prehaja skozi nekatere te-

ritmu in tistih odtenkih, ki odgovarjajo svetlobnim točkam prenašajoče se slike. Svetlobni žarek, ki pada skozi celico, nariše na fotografičnem papirju od najmanjših podrobnosti točen posnetek originala. Velika prednost tega čistega svetlobno električnega sistema slikovnega brzojava je tudi ta, da je prenos zelo hiter in tudi cenejši.

Od brzojavljanja slik po žicah do brezžičnega prenosa je le kratek korak. Če se da brezžično prenašati električni tok poljubne oblike, seveda ne more biti ovire tudi ne za tok, ki prenaša svetlobne odtenke slik. Vzrok, da poleg zvočnega radia nimamo že tudi slikovnega radia, so samo komplicirani in dragi sprejemni aparati. Za slikovni radio so se poskušali uvesti že nekateri preprostejši sistemi. Pred leti so imele nekatere oddajne postaje že reden program te vrste. Toda take primitivne metode se niso mogle udomačiti, ker so bile slike tudi za najskromnejši okus preslabe.

Ne glede na današnje stanje je slikovna telegrafija ena najvažnejših pridobitev našega časa. Za enkrat ima največji pomen v policijski službi, ker omogoča naglo razširjenje slik in prstnih odtisov zasledovanih zločincev. Zmerom

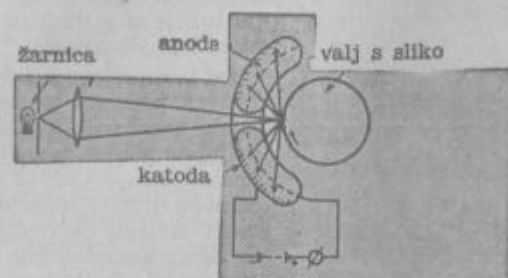
Iz Berlina v Buenos Aires brezžično prenešana slika očesne mrežnice, ki je nekemu argentinskemu zdravniku pripomogla do pravilne diagnoze

kočine (v tem primeru se uporablja nitrobenzol) poljubno spreminjati z višino električne napetosti, ki vpliva nanjo. Z električnim tokom, ki prihaja z oddajne postaje, se v tej celici krmari svetloba navadne žarnice točno v tistem

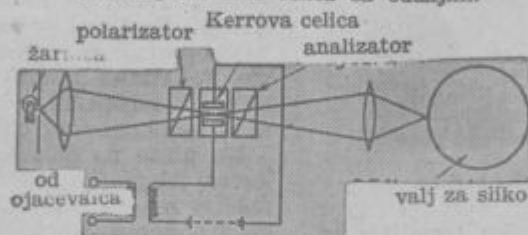
bolj pa se je poslužuje tudi moderno časopisje, ker si po tej poti najhitreje preskrbi slike važnih dogodkov po svetu, dasi je treba pripomniti, da, žal, baš brzojavljene slike za enkrat še niso posebno pripravne za ponatis, ampak slu-

žijo le bolj kot predloge, po katerih se skušajo doma narisati originalne slike. Prava vrednost slikovnega brzovanja je v bodočnosti, ker se mora smatrati za predhodnika televizije. Ko se namreč po-

zreza za skromne potrebe. Toda preden bo godna, da se razširi med ljudstvom kakor radio, bo treba premagati še marsikatero tehnično težavo. Nedvomno bo moderna tehnika v doglednem času tudi

Kolobarjasta foto celica za oddajnik

Karolusova celica za sprejemnik

Shema oddajnega in sprejemnega aparata po Karolusovem sistemu.

Karolusova celica sestoji iz dveh Nikolovih prizem, med katerima leži Kerrova celica s kondenzatorskima ploščama v nitrobencolu. V prvi prizmi (polarizatorju) se svetloba polarizira, da niha samo še v eni ravnini in prehaja med ploščama kondenzatorja do druge prizme (analizatorja), skozi katero pa ne more, ker je nje polarizacijska ravnina pravokotna na polarizacijski ravnini prve prizme. Pri prenosu pa dobivata kondenzatorski plošči električno napetost in polarizacijska ravnina svetlobe se med njima tako obrača, da jo zdaj delno propušča tudi druga prizma na vrteči se valj.

sreči prenesti vsaj deset celih slik na sekundo, dobi gledalec vtis žive slike kakor pri filmu in s tem je vsaj primitivno že rešen problem gledanja na daljavo. Televizija po tem načinu, to se pravi s posredovanjem filma, je že zdaj

tukaj našla pravo pot in nam bo kot dopolnilo radiofonije podarila še televizijo, da bomo lahko hkrati z dvema najmočnejšimi čutili prisostvovali vsemu, kar se dogaja po širnem svetu. —aj.

NOVA NARKOZA

Zdravnik v bolnici Martina Lutra v Grünwaldu pri Berlinu prof. Viljem Baetzner je opozoril zdravniške kroge na nove vrste narkoze, ki se daje v obliki injekcije v glavno žilo odvodnico, in ki je brez običajnih nevščenih posledic. Baetzner se je že štirikrat poslužil te narkoze, pri čemer je dvestodvajsetkrat odprl trebuh ter operiral žolčne mešičke, slepiče, želodčne čire itd. Narkotična snov se imenuje »Evipadn« in je neka spojina natrija in bele soli, ki je lahko topljiva v vodi. Naenkrat se vbrizga v žilo 5 do 10 kubičnih centime-

trov raztopine. Trajanje narkoze se da točno odmeriti.

STARO MERILO KULTURE

Poraba mila na glavo prebivalca velja za merilo kulturnosti dotične države. Rekord drži za zdaj še zmerom Nemčija, kjer se porabi skoraj 10 kg mila letno na osebo. V Angliji se porabi 9,5 kg, v Franciji pa 9 kg na prebivalca. Za primerjavo naj slede še Češkoslovaška 5 kg, Romunija 3 kg, Poljska 2,5 kg in Rusija ca 1 kg. Navedena statistika je poljskega izvora.

SLOVO OD POLENOVK

DR. BOZO SKERLJ

LYNGENFJORD — RAFTSUND — TROLLTINNERNE — KABELVAAG — STAM-
SUND — PRELUKNJAN KLOBUK

V Øksfjordu (to je spet drugi Øksfjord) smo drugo jutro prišli zgodaj na krov. Stali smo ob lesenem pomolu pred veliko tovarno: tu sem na tej vožnji videl zadnjega Laponca z njegovim psom. Seveda sem ga fotografiral in prav vesel sem, da je prišlo še nekaj radovednih Nor-

Laponec in Norvežani v Øksfjordu

vežanov na sliko, zakaj ta slika je dokaz, da je tu rasno mešanje bilo že prav temeljito, prav tako kakor sicer v Evropi. Na Laponcu samem je pred vsem laponska — njegova noša; ta je povsem tipična. Po obrazu bi pa bil lahko tudi Norvežan. Ženske v ozadju so dokaz, da nosijo tam rute prav tako kakor naše kmetice. In ženska v ospredju ima tako široke ličnice, da bi bila lahko tudi kakšna vzhodna Slovanka.

Od Øksfjorda ni več daleč v prekrasni Lyngenfjord, ki je pač eden najlepših fjordov, skozi katere smo se peljali. Vrhovi segajo tu 1400—1500 m naravnost iz morja. Sneg in led prihaja v grapah iz velike višine v strmem padcu do morja, ali se pa še nekaj metrov višje spremeni v vodo, ki pada v divnem vodopadu v morje. Vrhove božajo oblaki, skale so skoraj črne, k temu še nekoliko

pošastna razsvetljava — res, grandiozen vtisk.

Popoldne smo pristali v Tromsøju. Dovolj imamo časa za ogled največjega mesta severno tečajnega kroga. Ima približno 11.000 prebivalcev, je sedež haa-logalandskega (evang.) škofa in ima tudi znanstvene institute. Svoj čas je bil edini tak institut mestni muzej, ki obsega zlasti izvrstno zbirko tečajnih ptic; seveda ne manjka tudi raznih morskih živali, med katerimi je kajpada največja kit. Zanimiv je oddelek laponskih narodnih noš, ki so po dolinah in plemenih različne, a vedno pestre, zanimivo tudi laponsko ribarstvo. Danes pa ima Tromsø tudi geofizični institut, kateremu je priključen oddelek za raziskavo severnega sija — edin laboratorij te vrste na svetu, kjer se zbirajo predstavniki mednarodne znanosti. Seveda je tu velika bolnišnica z več oddelki. Mesto samo je, kakor tukaj vsa, leseno; osuplja nas, v kakšnem zelenju so poleti vrtovi, še španski bezeg najdemo v njih! V ozadju pa vidimo gozdiče brez, jesenov itd. Ne pozabimo, da je Tromsø na 69° 39' severne širine!

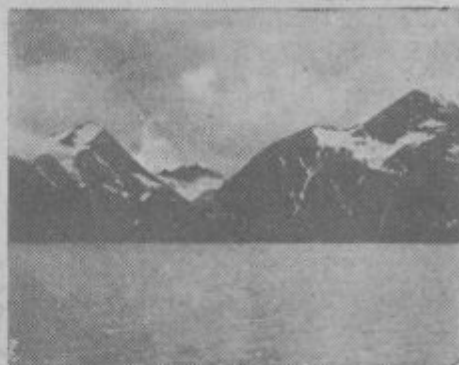
Tromsø je središče izvoza za sušene ribe in tran (ribje olje) in — diši temu primerno. Pristanišče je jako veliko, obdano od skladišč in transkih kuhinj. Od tod se odpremljajo ladje za lov na kite in druge morske sesalce. Mislim sem, da si bom v Tromsøju lahko dopolnil zalogo filmov — da, dopolnil sem si jo, toda s starimi; in vendar mi je trgovec skoraj prisegel, da so še dobri! Trgovski (recimo) običaj torej tudi na severu ni nič boljši nego v ostali Evropi.

Že v mraku smo se odpeljali proti jugu; svetilne boje so nam usmerile pot tudi skozi najožja mesta sunda pred Fisnesom. Topot nismo šli med Vester-salenskimi in Lafotskimi otoki, temveč smo (prihodnjega dne) zavili od Harstada proti jugu skozi Tjellsund k mestu Ledingen. Vožnja pa je postala zanimiva šele potem, ko smo zapustili ta pristan in se usmerili ob južni strani največjega norveškega otoka Hinney proti zapadu. Zlasti barve so tu bile res slikovite. V ospredju so posamezne rdečkaste čeri in skale štrlele iz vedno ne-

mirne vode, obala sama je bila v temnem zelenju; daleč v ozadju pa so se dvigali sivi vrhovi v oblačne višave. Sneg se je tu pa tam zablščal v soncu — imeli smo vtisk planinske pokrajine. Ob pogledu na to panoramo smo zavili spet malo proti severu v Raftsund. Velika bela ladja nam prihaja nasproti iz ozkega sunda, kmalu srečamo »Stello polaris«, eno največjih izletniških ladij, ki vozi tučce na Grumante. Mi pa smo zavili v komaj sto metrov širok Trollfjord, čigar stene so mestoma tako strme, kakor stene hiš, tako da jim iz ozkega fjorda ne vidiš vrha. V tem fjordu bi se tudi razmeroma majhna ladja ne mogla obrniti, če se ne bi proti koncu razširil. Odtod pa imamo najlepši razgled na visoke temne vrhove, ki jih poljubljajo oblaki. Trolltinnerne in Higravstinnerne, slednji skoraj 1200 m visoki. Predstavljajte si, da bi sotesko od Kamnika do Kamniške Bistrice zalila voda do primerne višine in da bi bila soteska še ožja, na koncu pa bi potem z ladje gledali v gorsko panoramo. Občutki tesnobe nas zajamejo v tem ozkem, mrkmem fjordu, kamor le na malokaterih mestih posije sonce . . .

Kmalu popoldne smo dosegli Svolveaer. Kaj delati dve uri v malem ribiškem gnězdu, ki je sicer največje mesto na Lofoten? — Ah, tam stoji avtobus, ki pelje v Kabelvaag; časa je dovolj, torej hitro vstopimo in že se peljemo v spremstvu prest omenjenega upokojenega pruskega častnika proti Kabelvaagu. Po ozki vijugasti cesti okolj malih morskih zalivov in fjordov se povzpemo više in više. S ceste se nam nudi krasen razgled na vso raztrgano obalo, ob kateri si je tu pa tam postavil kakšen samotni ribič svojo hišico, pred katero se ziblje navaden čoln ali jadrnica na lahnih valovih. Kmalu smo dosegli Kabelvaag, malo naselbino, kjer smo našli še nekaj zanimivih starih hišic z lepo rezljanimi arkadami in stopnišči. Vendar je bilo te pol ure preveč časa za ogled tega mesteca. Pokrajina je tu prav planinska, kar je sploh tipično za Lofotsko otočje. Redke hiše ob poti so pokrite z živo rušo; njihove živahne barve se prijetno odražajo od sivega, mrkega skalnatega ozadja. Seveda ima tudi Svolveaer svoj godbeni paviljon, kakor ga imajo vsa norveška mesta, tudi najsevernejša in najmanjša. S trga se vidi prav dobro zanimiva skalnata tvorba — Svolveargeita (izg. pribl. Svolvearjajta) — visoko na vrhu bližnjega strmega hriba: zaljubljena dvojica, ki se pogovarja o intimnih stvareh.

Na nadaljnji vožnji ob tej strmi obali mi je pokazal prvi krmar drugo skalnato tvorbo visoko v skalovju — res, kakor mož, ki prekorači prepad. Zmerom večji, že dobro znani smrad nas je opozarjal, da se bližamo Stamsundu, kjer imajo že prej omenjeno tovarno umetnega gnojila. Pristali smo ob dežju in neznosnem smradu, zakaj tukaj gnijejo milijoni glav polenovk. Spomnil sem se separacije v Trbovljah: tako, prav tako

Sneg in črne skale (Iz Lyngenfjorda)

zvrhano kakor tam premož leže tukaj ribje glave pred ogromno betonasto novo tovarno za umetno gnojilo.

Prav radi smo se vkrcali, da se odpeljemo s tega kraja groze za uboge evropske nosove. Vreme ni bilo baš lepo, ko smo pluli preko nemirnega Vestfjorda proti Bodoju. Mračilo se je že, ko smo srečali v nasprotni smeri vozečo brzo ladjo, ki opravlja isto službo kakor naša. Bila je manjša in na njenem zibanju se je poznalo, da je morje dokaj nemirno. »Lofoten« je vendar mirnejša, saj vozi s seboj 400 ton vode kot utež! Veter je močno pihal in pel svojo staro pesem v vrveh — topot je bil za nami. Stal sem spredaj in opazoval igro galebov. Čudovito dolgo zdrži ta ptica, ne da bi udarila s perotmi, v mirnem letu. Marsikateri galeb nas je prehitel, ne da bi trenil s perotmi, le gnan od vetra. Premišljeval sem o umetnosti jadralnega letanja in občudoval naravno igro galebov: brez vidnega napora je tu narava rešila za človeka tako težek problem; jadrajo z mirno razpetimi krili, prehitte ladje, se dvigajo, padajo. Budno pazi njihovo oko na vsak drobec, ki pade z ladje — in ob nemirnem morju jih pade mnogo, če tudi v bolj tekočem stanju. Zdelo se mi je, kakor da se smejejo ubogim potnikom; češ le naprej veterček, mi že pridemo za ladjo, le zibaj jo dobro, da bo kaj za nas

odpadlo! O — in je odpadlo; marsikdo je klical sv. Urha; bleda in zelena lica so pričala o trpljenju — beli galebi pa so z zadovoljstvom z nami prepluli široki Vestfjord.

Ponoči smo dospeli v Bods in ponoči smo ga zapustili. Zbudili smo se že južno od severnega tečajnega kroga že blizu Sandnesjøen, kjer smo tudi pristali. Vreme je bilo lepo in ob žarkem jutranjem soncu smo naredili majhen sprehod po mestu in tja do bolnišnice. Nasproti nje je pokopališče . . . Spet znak za realen smisel Norvežanov? Cemu dolgi pogrebi iz bolnice na pokopališče, če je pa to

gori vse prej nego prijetna. Najprej pe-lje po močvirnatem travniku, potem nad prijazno žuborečim potočkom, ki pa vsak čas preplavlja stezo; kjer ni skala, je blato.

Razgled skozi tunel je vreden vsega truda (čeprav ne raztrganih čevljev). Kakor skozi daljnogled vidite skozi ogromno naravno luknjo na morje in otoke proti zapadu. Pojav sam po sebi (udor) pa nam Kranjcem ni bil tako nov, kakor onim, ki ne poznajo kraških pojavov.

Pot navzdol je bila še manj prijetna, toda ko smo prišli k samotnemu gruntar-

SVOLVAER S SVOLVAERGEITO

lahko blizu prve, tako rekoč preko ceste! Ne vem, kakšen psihičen vpliv ima na bolnika, ki ga pripeljajo v bolnišnico, če vidi nasproti vhoda — vhod v mesto mrtvih . . .

Nadaljnja vožnja je postajala bolj in bolj nezanimiva; šele popoldne smo dosegli Brønnøy in se takoj odpeljali proti otoku Torghatten. Mal motorni čolnič nas je prepeljal na otok, ki se je že iz Brønnøya videl kakor velik plavajoč klobuk (kakor že pravi ime, zakaj »torg« pomeni trg in »hat« klobuk), ladja pa je odplula zopet nazaj v pristanišče.

Stali smo torej na vznožju klobuka, ki ima v višini kakšnih 130 m — luknjo. Pa to ni navadna luknja, velik udor je to, naraven tunel, dolg 163 m, širok 12—25 m; vzhodna odprtina mu je 25 m, zapadna pa 75 (torej bi še ljubljanski nebotačnik imel prostora v njej)! Seveda smo zlezli k temu tunelu, dasi je pot tja

ju (gaardbruker) na prej omenjenem močvirnem travniku, smo se lahko okrepčali z mlekom, smetano in — borovnicami (19. avgusta, prosim!). Da, seveda ste lahko že gori, pri oni luknji, dobili razglednice, palice in kamne z napisom »TORGHATTEN« (na borovnicah so ta napis očitno pozabili). Sredi poti je prodajala čedna deklica cvetlice — bila je kodrasta. Postal sem pozoren; zgoraj sta prodajala dva kodrasta otroka, tukaj kodrasta deklica in zdaj, glej, smo se pri oni kmetici okrepčevali in tudi ta je bila kodrasta. Šlo je za izreden pojav tu na Norveškem: vsa rodbina (menda edina na Torghattenu) je bila kodrasta. Zal nisem videl očeta. Izredno je namreč, da vidite pri svetlolasih v teh krajih tako nasvedrane kodre, kakor jih je imela vsa ta družina. Tako sem tudi tu, na Torghattenu, prišel na svoj račun kot antropolog.

Dolgo tulenje nas je oživilo še bolj nego borovnice in smetana; hitro smo stopili v čoln, ki nas je prepeljal k naši »Lofoten«. Res naša »Lofoten«, danes nas boš nosila zadnjo noč — jutri zjutraj dospemo v Trondheim in potem bo te lepe vožnje konec.

Vendar je bil tudi ta zadnji del zanimiv. Dobro uro preden smo imeli prispeti v Rørvik, me je prvi krmar, ki je pravkar vodil ladjo, vzel s seboj na poveljniški most. Razložil mi je navigacijo ladje, ki je tu izredno težka zaradi neštetihi čeri. Pokazal mi je tudi morske karte — kdor jih ni nikoli videl, si ne more predstavljati, koliko nevarnosti preži vsakih 100 m na ladjo. Če ni viharo ali megleno, še gre. Potem so obalni ob-

risi in svetilne boje varni vodniki; toda če je megla, mora ladja kar obstati. Lots, ki je zmerom na mostu, pozna svojo pot, ve za vsako čer, ki se skriva pod mirno gladino; rezki in kratki so ukazi mornarju ob krmilu. Zakaj moramo zdaj na levo? In zdaj še malo? In zdaj na desno? In spet levo? Lots vé; in vé točno, koliko stopinj. Vedeti pa mora tudi natančno za vsako svetilno bojo in za vsak svetilnik; vedeti, koliko stopinj obsega sektor bele, rdeče in zelene luči — skratka: lots je duša navigacije.

Pozno popoldne mo pristali v Rørviku, zadnjikrat pred Trondheimom. Zahvalil sem se prvemu krmarju za zanimivo razlago in šel k svojim.

ZIVLJENJE IN SMRT V SING SINGU

(LEWIS E. LAWEŠ)

SESTO POGlavJE

Jetnišnica Sing Sing, ki se je prvotno imenovala Mount Pleasant Prison (Jetnišnica na Vesel gori), je po svoji starosti tretja med današnjimi državnimi ječami države New York. Najstara je Newgate Prison v mestu New York in je bila sezidana v letih 1796—1797, druga Auburn Prison je v mestu Auburn in so jo zgradili v letih 1816—1821.

Singsingski blok celic, ki so ga zgradili jetniki sami brez vsake tuje pomoči iz kampenja, nakopanega v jetniških kamnolomih, se je počel zidati v maju 1825. in je bil dokončan 1828.

V naslednjem stoletju je sprejela jetnišnica več kot 70% vseh oseb, ki so bile obsojene v državi New York zaradi težkega prestopka. Za boljše umevanje moramo še povedati, da živi v štirih grofijah, ki tvorijo singsingsko okrožje, ena dvajsetina vsega prebivalstva Združenih držav. Zato je tudi Sing Sing najpopolnejši predstavnik jetniškega prebivalstva med vsemi ameriškimi zapori ter bi ga celo smatral za eno najbolj dovršenih jetnišnic sveta.

Pred vsem je zanimivo število ljudi, ki so prišli v zapor v prejšnjih letih ter primerjava s kasnejšo dobo. L. 1850.

je prišlo v ječo 237 ljudi, l. 1927. pa je število narastlo na 1196.

Navedene številke navidezno potrjujejo splošno razširjeno mnenje, da se zločinski podvigi stalno množe. Drugo sliko pa dobimo, če primerjamo te številke s številom obsojenih ljudi na vsakih 100.000 duš prebivalstva. V singsingskem okrožju je bilo l. 1850. to razmerje 28, medtem ko je bilo l. 1927. samo 16. Iz teh podatkov sledi, da so se zločini v tem času sorazmerno zmanjšali in ne narastli.

Če bi bili zločinci že po rojstvu roparji, morilci itd., kakor se splošno misli, tedaj bi moralo ostati razmerje nespremenjeno za vse dobe.

Podrobnejše proučevanje jetniškega arhiva kaže, da je rop poskočil od 3% v letu 1850. na 24% v letu 1927. Zločini proti imovini (tatvina, ponarejanje, vlomi) so padli od lepe višine 82% vseh kaznivih dejanj v letu 1860. na primeroma nizko stopnjo 14%. Zato so pa zločini zoper človeško varnost narastli od razmeroma nizke točke 14% v letu 1860. na 30% v letu 1920. Ta nihanja si lahko razlagamo iz raznih notranjih činiteljev, n. pr. gospodarske razmere, pritok naseljencev, vojna itd.

Prav često se dogaja, da si kak posetnik Sing Singa napravi krive sklepe, ker se osredotoči in ustavi pri dejstvih,

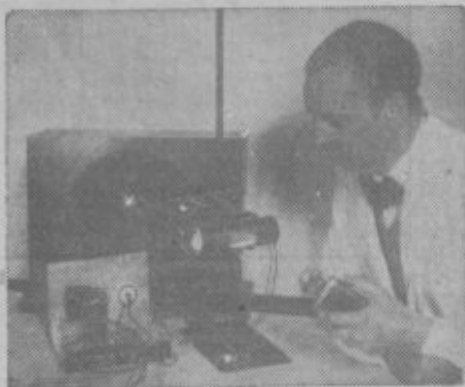

Jetniški pazniki s puškami

ki so sicer mogoče bila pravilna za neki čas in v posebnih razmerah, ne morejo se pa na isti način uporabiti v drugi dobi in drugih razmerah.

NOVA ELEKTRIČNA GODBA

Berlinski inženjer Winckelmann je sestavil originalno električno glasbilo, čigar glavni sestavi sta svet-

lobnoelektrična celica in nekoliko predrugečen radio aparat. Dokler je fotocelica v neki stalni svetlobi, se sliši iz zvočnika trajen zvok določne višine. Čim se primarne celici prižgana žepna svetilka, pa glas naraste in spremeni barvo. S spretnim premikanjem svetilke pred celico, se dado igrati na tem instrumentu cele melodije. Slika kaže iznajditelja z njegovim aparatom.

Sing Sing je imel v sto letih svojega obstoja pod svojo streho zastopnike vseh glavnih narodov sveta, le njih število se je od časa do časa več ali manj spreminjalo.

Številčne razlike so bile seveda posledica plime in oseke priseljevanja. Čeprav se v splošnem smatra, da je tujec bolj nagnjen k zločinu kot domačin, vidimo, če primerjamo odstotke med tema skupinama, da te trditve niso popolnoma točne.

V luči singsingske statistike se nam pokaže, da zločin ni posebna dediščina v tujini ali v domovini rojenega človeka, niti lastnost črnega ali belega plemena, kristjana, Žida, Angleža, Nemca, Italijana ali Irca, temveč odvisi, kakor bomo kasneje videli, od drugih činiteljev in drugih okoliščin.

DALJE

(COPYRIGHT BY KING FEATURES SYNDICATE)
(PONATIS TUDI V IZVLECKU NI DOVOLJEN)

ZAŠČITNA ZLEZA IN NOSEČNOST

Že dolgo je znano, da se zaščitna zleza za časa nosečnosti in celo kmalu po spočetju spremenijo. To spremembo je že Goethe opisal v enem svojih beneških epigramov. V prozo preloženo se glasi tisto mesto takole:

»Ah, moj vrat je malce zatekel, je rekla predraga boječe. — Le tiho, dete, tiho in poslušaj: Roka Venere se te je dotaknila in te narahlo opozarja, da ti bo skoraj nezadržno skazila životek, pokvarila vitki stas in nežne nedrije.

Vse kipi, nikjer se več ne prilega najnovejša obleka. Le mirna bodi, saj vpadanje cvetja oznanja vrtnarju, da za jesen dozoreva ljubki, polni sad.«

Je to razgovor med materjo in hčerjo kmalu po svatbi. Hči je opazila, da se ji je vrat odebelil, pa ne ve zakaj. Izkušena mati ji na lep način razloži, da so to prvi znaki nosečnosti. Tu je treba pripomniti, da je »debeli vrat« že v srednjem veku veljal za znak izgubljenega devištva. V nekaterih krajih na kmetih je bila navada, da so doraščajočim deklicam privezovali okrog vratu tenko svilen nit. Dokler je bila nit cela, se tudi nad moralo nosilke nikdo ni spotikal.

**ZDRAVJE
IN
RADOST
V
SNEGU**

NAGLA LJUBEZEN

V. ČERNIJ

Namestu humoristove biografije naj služi njegov avtonekrolog: Ne glede na to, da nekrologe plačujejo, jih ljudje dandanes sila neradi pišejo. Včasih so nekrolog kaj naglo sestavili, takoj na nočni omarici, poleg še neohlajenega trupla. Zakaj pisatelji so dobro poznali drug drugega. Zdaj... zdaj je od Ljeningrada do Moskve 600 vrst, ljeningrajski pisatelji ne poznajo moskovskih, kaj da bi jih še čitali. Čitajo le prevedene romane. Če hočeš, da ti napišejo lep nekrolog, moraš biti na vsak način tujec. Kar se mene tiče, dvomim, da bi na stara leta postal inozemec. Zato svoj nekrolog pišem rajši sam in za časa. Umrli še ne bom kmalu. V letu 1962. Za to leto sem pripravil svoj nekrolog. Evo ga.

V. Černij
(Nekrolog)

Prejeli smo brzojavko, da je v noči na 29. februar, na angleškem parniku »Karl Marks« in na poti v New York (če bom umrl kje drugje, je to treba povedati) umrl znani pisatelj V. Černij. Plodoviti pisatelj se je poslovil od tega sveta v najčistitljivejših letih, 80 jih je od njegovega rojstva sem. Napisal je 80 zelo sočnih romanov (vsako leto enega) in eno tridejanko. Eno! Toda, kakšno! Šla je preko vseh svetovnih odrov in prinesla avtorju prav lepo premoženje. Pisatelju je bil prideljen poseben finančni inšpektor, ki je imel opraviti izključno le z njegovimi dohodki.

Mimo literature se je pisatelj bavil tudi z medicino. V mladosti se je nekoč peljal skozi Harkov in je tam mimogrede dovršil medicinsko fakulteto.

Pokojnika so imeli vobče zelo radi, zakaj bil je sila vesel in zabaven človek. Vsak razgovor je pričel z besedami: »Morda rabite denar? Prosim, vzemite!«

Pokojni je zapustil vdovo in hčer Katjo, ki sta ostali brez vsakih sredstev.

V. Černij.

Nekdo je potrkal.

»Kdo je?«

»Odprite.«

Odprl sem vrata.

»Ste vi Sergej Sergejevič?« je vprašala plavoooka dekle.

»Da.«

»Iz Moskve sem vam prinesla pismo.«

»Hvala. Sedite, prosim.«

Gostja je pobrskala po torbici in dejala:

»Oprostite! Pismo je najbrže v kovčegu.«

»To ni važno! Ali ste za dolgo prišli?«

»To je odvisno od vas,« se je nasmehnila gostja. »Če mi najdete mesto, potem...«

»Oh, to je pa sila težko. Štednja, povsod štednja...«

»Če imate zveze in če hočete, lahko vse napravite...«

»Nak,« sem odločno dejal, »za nobeno mesto ne vem. Lahko pa vam predlagam nekaj drugega.«

»Kaj pa?«

»Stvar je namreč ta. Ze dolgo se pripravljam, pa nikoli nimam časa, nikoli ne pridem do tega, da bi... no, saj veste... Dosti dela imam v službi. Prav danes sem spet premišljeval o tem. Veste kaj?... Kar poročiva se!«

Gostja se je zasmejala.

Pogledal sem na uro.

»Čez četrto ure bo deset. Če takoj odideva, bova čez dvajset minut v ZAGS-u.*) Tam imam znance, nič nama ne bo treba čakati in tudi službe mi ne bo treba zamuditi. Takoj pokličem Marfo, domačo kuharico, ti... oprostite, vi pa naročite obed; zakaj danes bom kosil doma.«

S pestjo sem potrkal po steni.

»Preoblekla bi se rada. Naravnost s postaje prihajam.«

»Ah, malenkost... Boste že pozne-

*) Zapisal Aktov Graždanskogo Sostojanja = poročni urad v SSSR

je . . . V ZAGSU se ni prav nič treba sleči.«

Vstopila je Marfa.

»Glejte, Marfuška, moja žena je prišla iz Moskve, dajte, bodite tako prijazni in skuhajte majhno kosilce.«

»In kaj naj skuham, gospa?« je Marfa takoj vprašala mojo gostjo.

»Kuro kupite,« je dejala ta, »buljon naj bo danes.«

»Z rižem ali s korenjem?«

»Čisti buljon,« je strokovnjaško odvrnila gostja. »In potem, počakajte, potem naj bodo še kokošji zrezki. Za prigrizek bom pa že sama kaj kupila v mestu.«

Dal sem Marfi tri rublje in ona je odšla.

»Pojdiva torej, draga, deset bo kmalu.«

Ko sva stopala po stopnicah, sem ji dal ključ.

»Od omare je. Daj Marfi perilo, naj ga odnese k perici.«

»Čemu vendar perici, mar ne zna sama prati? To bo dosti ceneje.«

»Saj to ni važno. Veš, perica naredi take reči brez vsakih ceremonij.«

Spotoma sem ji na izvoščku pripovedoval, da je zavesa na levem oknu pokvarjena in da bi kazalo odnesti knjige

na podstrešje, ker da jih bo sicer vse molj snedel. In še to sem ji dejal, da ponoči miši izlepa nočejo dati miru.

»Dobro, zaveso že sama popravim, knjige bo pa Marfa še danes odnesla. Nič naj te ne skrbi.«

Zazehala je.

Ko sva se v ZAGSU vpisovala, me je mahoma vsa začudena vprašala:

»Ali se res pišeš Barsov?«

»Kajpak. Ti mar ni všeč?«

»Na kuverti pisma, ki sem ti ga bila prinesla, je pa neko drugo ime.«

»Kakšno?«

»Se ne spominjam.«

»Od koga pa je pismo?«

»Od Marje Nikolajevne.«

»Kakšne Marje Nikolajevne?«

»Pokrovske.«

»Ne poznam je.«

»Čudno . . .«

Na ulici je skupaj z robcem izvlekla iz žepa pismo in prečitala naslov:

»Sergeju Sergejeviču Perepelkinu.«

Zasmejal sem se.

»Ta je za nadstropje višje.«

»Kaj pa je on?« je vprašala in pobledeła.

»Pisar. Oženjen. Tri otroke ima.«

Kamen se ji je odvalil od srca.

»No, kar je, to je!« sem dejal in ji poljubil roko. »Ob petih pridem jesti.«

»Jesti?« je veselo vzkliknila in prižgala cigareto.

»Ali kadiš?«

»Juhu! Vina prinesi, ko se vrneš. Svatbo morava praznovati, na vsak način jo morava! Morda imaš premalo denarja? Danes smo štirinajstega, jutri izplačujejo, kajne?«

»Da.«

»Tedaj bo dosti. Kupi steklenico piva. No, pojdí, da ne zamudiš.«

Prijazno mi je pokimala z glavo in stopila k tramvaju.

»E-e-e! Stoj! Počakaj! . . .«

Ozrla se je.

»Oprostí, pozabil sem. Kako ti je že ime?«

»Lelja.«

Stopila je k meni, dolgo sva se smejala in nežno gledala drug drugemu v oči.

ILUSTRIRAL NIKO PIRNAT

GLAS SONCA

Ker je med zemljo in nebesnimi telesi brezračen prostor, ne moremo slišati nobenega glasu. Čeprav je morda prav žumno na njih. Dado pa se specifični glasovi nebesnih teles dojeti s pomočjo elektrike. Prof Sheppard je nedavno napravil tale zanimiv poskus: Zarke planeta Venere je prestregel s teleskopom, jih nameril na svetlobno električno celico, nastale električne impulze ojačil in glasove na običajni način oddajal po radiu. Poslušalci so slišali svetel čist zvok, sličen glasu violine. Zvok jo postajal vse močnejši, ko se je Venera povzpela višje na nebo in je utihnil, ko je zvezda zašla na obzorju. Na sličen način je poskusil tudi glasove drugih zvezd. S pomočjo svetlobnoelektrične celice postanejo slišna vsa žareča telesa. Goreča vžigalica, cigareta in celo greda na vrtu, kadar jo obseva sonce, ima neki poseben glas. Ubravnosti ali neke zakonitosti v tej »sferični muziki« doslej ni bilo mogoče zaslediti.

VARSTVO PTIC

INŽ. JOS. RUSTIA

NADALJEVANJE

Varstvo ptic pred sovražniki

Poleg v začetku navedenih elementarnih sil, tehničnega in kulturnega napredka, ki uničujejo ptice, imajo te v prosti naravi vse polno sovražnikov. Od teh so dlakasti nevarnejši kot krilati. Med najhujše sovražnike koristnih ptic prištevamo mačko, podlasico, kuno, dehorja, podgane, vrane, krokarje, šoje, srakoperje, skobce, kragulje, vrabce, pa tudi veverice, kače, kavke in kose.

O mački smo čitali v zadnjem času več razprav za in proti. Po mojem mišljenju*) spada mačka v hišo, da lovi miši in podgane. Izven hiše je navadno huda uničevalka koristnih ptic in zasluzi svinca ali past, kar je skoraj v vseh lovskih zakonih primerno predvideno. Vse druge navedene sovražnike je treba preganjati, zatirati s puško, strupom in pastmi ter uničevati njih zarod. Lahko pa se pri tem zatre eno zlo, pripravi pa drugo. Liebe pripoveduje, da so v enem revirju postrelili in pregnali vse skobce, razmnožile pa so se nerazmerno šoje; v drugem kraju so temeljito obračunali z lisicami, zato so se pa razmnožile miši v pravo nadlego.

Najhujši sovražnik ptic je pa nedvomno človek, ki jih uničuje v ogromnih množinah. Saj ga še Prešernov skromni kanarček označuje kot preganjalca ptic, ko se nasproti nuni pritožuje »In ptice kragulji, lisice more,

Leteče, lazeče zverine,
Mladenči pri vas za njih glave
Nastavljajo skrivne nastave.«

K temu vodi človeka želja po okusni, večkrat ceneni hrani, po lišpu, po pticah za zbirke, za kletke večkrat surovost, brezmišelnost, nepazljivost ter sport (streljanje); pa tudi gospodarski interesi (ribičev, čebelarjev). Že v starem veku so ljudje mnogo grešili. Tako poroča Horac, da so sinovi Ariusa najrajši jedli slavčke. Cezarju na čast je Krasus dal k pojedini pripraviti jezike slavčkov, Heliogabolu so tudi servirali frikase slavčkovih in pavovih jezičkov.

Poročila iz polpreteklih in nedavnih časov nam nudijo slike, ki kažejo člove-

ka zadevno v najgrši luči. Prednjačijo v tem oziru Italija, Španija in Južna Francija in severne obmorske afriške pokrajine. Tako navaja dr. Hennike v svoji knjigi o varstvu ptic, da je v Collico na Comerskem jezeru en ptičar dnevno polovil 2000, drugi v dveh dneh 5000 ptic (½ drozgov), da so l. 1895. pripeljali v Marseille 8 milij. prepelic, l. 1897. iz Aleksandrije v Evropo 2 milij. prepelic, da se v Rimu proda na trgu do 20.000 prepelic in drugih ptic, da v Madridu porabijo ob ptičji selitvi v 5000 gostilnah do 300.000 ptic. Po Erjavcu prineso na Lipskem v mesecu oktobru do ½ milijona škrjancev na trg. Na Južnem Tirolskem streljajo lastavice, ko se jeseni zbirajo na brzojavnih žicah, da je plen obilnejši.

V Istri se v jeseni po mestih in trgih med okni premožnejših družin opažajo venci malih ptic, ki pripravljene s polento nudijo gurmanom slastno večerjo. Ko po restavracijah teh južnih krajev ponujajo na jedilnem listu pečene ptičke, bi bilo želeto, da bi vsaj vsak potnik zavrnil take ponudbe.

Tudi moda zahteva ogromne žrtve ptic. L. 1910. je bilo n. pr. v Parizu prodanih 300.000 čapljinih peres, a v Petrogradu je l. 1898. en sam trgovec prodal 158.000 ptic v modne svrhe.

Držanje ptic pevk v kletkah ne razredčuje znatno vrste naših pomočnic, vzbuja pa čut ljubezni in čut potrebe ptičjega varstva sploh. Vendar je treba obsojati in bi bilo treba z zakonom preprečiti grdo v zadnjem času razpaslo se z izvozom združeno veletrgovino s pticami pevkami. Saj so še na Kitajskem, kjer so prej uganjali poseben kult s pticami in jih nosili v dragocenih kletkah po ulicah, sedaj prepovedali trgovino s drobnimi pticami. Na Češkem so uvedli davek na ujete ptice pevke. Za slavca je treba plačati 100 K, za kosa 50, za čička 10 K letno.

Kot kuriozum naj navedem, da morajo te uboge ptice služiti še celo zdravstvenim kuram. Tako predpisujejo — gotovo le mazači — jesensko kuro z 6 ščinkavci dnevno.

Da pa ne bo preveč črno in nelepo povedano o človeku, preganjalcu ptic, naj h koncu navedem tudi nekaj jasnejših

*) Podčrtal avtor članka. Op. ur.

slik in dejstev, ki kažejo izraze srčne kulture. Tako je društvo za varstvo živali na Dunaju septembra-oktobra 1931, ko je prerana zima zalotila tam lastovke, dalo poloviti in z zrakoplovom prepeljati v Benetke in tam spustiti na prosto okr. 100.000 ptic. Prav tako so l. 1905. iz Speyerja poslali 1500 lastovk v Chiasse in jim tam dali prostost.

Lepo sta ravnala tudi kapitana norveškega parnika Semerstad in italijanske Luitanie, ki sta predlansko jesen v Sredozemskem morju privoščila jatam prepellic in divjih golobov, da so se na krovu in jamborih njih brodov odpočile in po dveh urah svojo pot nadaljevale, ne da bi si jih prisvojili.

V dokaz srčne dobrote in posebnega spoštovanja do krilatih pevcev pri preprostem ljudstvu naj navedem naslednjo mično zgodbičico: Angleški pisatelj Stevenson je zadnja štiri leta svojega življenja preživel na Samoanskem otoku Upola. Na griču, kjer je rad bival, so mu skopali grob in glavar otoka je odredil,

da na ta prostor ne sme nihče s puško in da nihče ne sme v bližini streljati živali, zlasti ne ptic. Dobri prirodni ljudje so hoteli ljubljenu možu zagotoviti stalni ptičji koncert na mestu, kjer ga je pokojni tako rad poslušal.

Dr. Lumpe v Ustji na Češkem je ustvaril poseben park za zaščito ptic, prav tako mestna uprava v Karlovih varih. Vzorno urejena je že omenjena Berlepschova poskusna postaja za ptičjo zaščito v Seebachu, ki je učilnica za mnoge podružnice, katere tudi vlada gmotno podpira. V Nemčiji je propaganda za varstvo ptic sploh na višku, predmetni zakoni se spoštujejo, izdajajo poleg »Kosmosa« več strokovnih listov in izšlo je tudi že več predmetnih knjig. (Berlepsch, Dr. Hennike, Hiesemann, Henrici, Riesental, Dr. Fehringer.)

Uvedli so »Vogelschutztage«, osnovali otroška društva za varstvo ptic. Na Bavarskem imajo posebno državno komisijo v isti namen.

V cerkvah in na pokopališčih naletiš

PRIJATELJICA MACK

na lepake: »Spomnite se gladujočih ptic.«

Splošno žensko društvo vrši propagando, da bi se zabranilo pobijanje ptic v modne svrhe.

Pa tudi drugod najdemo stremljenja in dejanja v prilog koristnih ptic. Tako so na Madžarskem že l. 1906. uvedli dečji dan za saditev dreves in zaščito ptic. V Franciji je zveza za ptičje varstvo zidala krasno zavetišče s parkom v Sainte Mari sur mer, ki je posvečeno temu smotru.

Zedinjene države Amerike so ustanovile 1903—1909 rezervacije za ptice v 51 okrajih. Na Floridi imajo že od l. 1903. veliko Pelikan-Island-Reservacijo, kjer so ugotovili l. 1906. že 5000 parčkov nasproti prvotnim 600.

V Ljubljani imamo, žal, vse premalo upoštevano društvo za varstvo ptic, ki je lani namestilo po mestu in bližnji periferiji 140 krmilnic in ki je v hudi zimi ponovno apeliralo na dobra srca, naj krmijo revne ptičke. Ornitološki observatorij v Ljubljani je lani v marcu izdal apel na meščane, da ščitijo in krmijo ptice pevke. Prav tako je društvo za varstvo živali ob priliki svojega praznika 4. oktobra izdalo simpatičen poziv na državna zakonodajstva, na upravo policijskih organizacij ter na vso javnost, na matere, učiteljstvo in duhovnike, naj delujejo v prid varstva živali, da se dvigne naš narod na stopnjo res kulturnega naroda.

Če želimo, da bo poskrbljeno smotreno v največjem obsegu za varstvo ptic,

moramo skrbeti za predmetni pouk že v osnovnih šolah. Učiteljem je dana prilika, da vcepijo v nežno srce čut in ljubezen do stvarstva prirode, pred vsem za naše ljubke, krilate prijateljice, naše dobrotnice, kakor jih imenuje Erjavec.

Pa tudi v nadaljnjem šolanju naj bi se mladini nudil pouk o življenju ptic in njih varstvu.

Na dunajski visoki šoli za poljedelstvo se predava n. pr. v okvirju stolice za entomologijo tudi o varstvu ptic. Naj bi se tudi pri nas uvedla slična predavanja na vseh učiteljskih in na šumarsko-poljedelskih fakultetah.

Ustanovile naj bi se po vzgledu Nemčije po banovinah vzorne postaje za varstvo ptic, v šolah pa dečji klubi z istim namenom.

Važnejše določbe zakonov za zaščito ptic (živali) bi bilo treba popularizirati, priobčevati jih v koledarjih kmetijcev in gozdarjev ali jih ponatisniti s primernim poukom vred v posebnih brošuricah. Propagirati bi bilo treba čim obširnejše številnejšo namestitve krmilnih hišic in krmljenje koristnih ptic pozimi in zaščito pred njihovimi sovražniki.

Pripomba: Pri sestavi tega spisa so piscu služile poleg lastnih izkušenj in različnih časopisnih vesti še naslednje predmetne knjige: Dr. Berlepsch, Der gesamte Vogelschutz; Dr. Hennike, Handbuch des Vogelschutzes; Hermann, Nutzen und Schaden der Vögel; Fr. Erjavec, Domače in tuje živali v podobah.

DEZELA Z ISTOČASNO ZIMO IN POLETJEM

Med vsemi državami na svetu ima Čile najbolj svojevrstno obliko. Dežela se razprostira v obliki ozkega pasu skozi celih 38 stopinj zemljepisne širine, to se pravi skozi vse podnebne pasove od subtropskega pa do tečajnega. V sredini države zime vobče ne poznajo. Jesen prehaja neopazno v pomlad kakor da bi bil to poleg poletja edini drugi letni čas. Na jugu, v širini Trsta, segajo že ledniki do morja kakor na Groenlandu, hkrati so pa morene, ki so jih ledniki nagrmadili okrog sebe, obdane s širokim vencem večnega zelenja in pragozdov, v katerih se spreletavajo papige in kolibriji. Kako prevrnjeno je v Čile naslednje letnih časov, se tamkaj najlepše vidi na življskih trgih. V glavnem mestu Santiagu se vidijo ob pričetku južne zime (začetek decembra) naslednji sadeži: oranže, jabolka, jagode, češnje, marelice, kumare, maline, robidnice, pa tudi beluše, grah in novi krompir. Maja in junija (po naše no-

vembra in decembra) prodajajo šmarice, vijolice, mimoze in španski bezeg, hkrati pa cveto po vrtovih astre in dalije. Pomlad, poletje in jesen kar hkrati izsujejo bogate darove svojih pridelkov.

ŽIVALI, KI SE ODREKAJO ZIMSKEMU SPANJU

Uprava londonskega zoološkega vrta ima precej skrbi z nekaterimi eksotičnimi živalmi, ki v sužnosti ne kažejo volje do zimskega spanja. Zlasti nekatere živali iz okolice tečajnika, kanadske snežne podgane in ameriške verivce, ki navadno že sredi oktobra odrene in se prebude šele aprila, ne potrebujejo zimskega spanja. Proti vsem naravnim zakonom so v tem letnem času prav tako živahne kakor poleti. Znanih pa je nešteto primerov, da živali ne morejo tako neposredno zatajiti svoje narave, ki se prej ali slej mora uveljaviti. Zaradi tega zoologi z velikim zanimanjem pričakujejo, kako bodo spravile živalce nove življenjske navade v sklad z naslednjimi letnimi časi.

NERAZISKANA SLEZENA

Le to vem, da nič ne vemo, je rekel najmodrejši Grk Sokrat, ko so ga vprašali, kaj je spoznal v svojem dolgem življenju kot stalno in resnično. Kako drugače je vendar danes, si misli vsak, ki čita in sliši, kako napreduje znanost in prodira zmerom globlje v tajne narave. Zares, toliko slišimo o nezmotljivi sigurnosti znanstvenikov, da nehote osupnemo in se vprašamo, čemu še toliko znanstvenih zavodov, laboratorijev in znanstvenikov, čemu se žrtvuje toliko denarja za raziskovanje, če je že vse jasno in raziskano. Kaj še ne vemo zdavnaj dovolj?

Vendar še daleč ne vemo dovolj, vemo celo veliko premalo. Le eno vemo s Sokratom, da še dolgo ne bomo sploh kaj vedeli. Zato kar nič ne gledamo iz višine na Sokrata, temveč zremo spoštljivo k njemu gori, ker je že pred tisoč leti vedel, še preden se je človeštvo tisočletja trudilo, da ne vemo ničesar in da tudi ne bomo vedeli mnogo več, če še tako daleč prodremo v tajne narave.

Toda ne smemo zaiti v skrajnost in misliti, da je brez pomena vse naše raziskavanje, ko se pač ne da nič dognati. Nič vedeti se v tem primeru ne reče neveden biti, temveč pomeni to le, da ne moremo zajeti temelja življenja in vrvenja. Kar pri človeku ostanimo, saj je ta med vsemi stvarmi narave za nas najzanimivejše polje raziskovanja in preudarjenja. Mnogo že vemo danes o zgradbi in delovanju človeškega telesa, pa vendar ne še dovolj. Vemo n. pr. da človek rase in kako rase, tega pa ne vemo, zakaj doseže večina ljudi neko višino, ki jim je prikladna in ne postanejo velikani ali pa palčki. Tudi tega še ne vemo, zakaj srce venomer udarja, kako se prav za prav vrši gledanje, kakšno opravilo ima slezena (vranica). Ne vemo, zakaj bolezenske kali ne povzročijo pri vseh ljudeh nastopa bolezni in zakaj zaspimo. O mnogoterih procesih vemo seveda nekaj in čim bolj razmišljujemo o kakšnem vprašanju, tem več ugank najdemo.

Slezena in njeno delovanje sta že od nekdaj zanimala človeka. Tako vemo, da so v starih časih izrezavali tekačem slezeno, da bi bolje tekli. Seveda se danes smejemo takšnim nazorom, čemu nam je slezena, pa za gotovo še vendar ne

vemo. Dognano je, da slezena ni noben za življenje važen organ našega telesa. Tudi brez slezene smo lahko pri prav dobrem zdravju. Res pa je, da je slezena nekakšno pokopališče rdečih krvnih teles, ki nastajajo v rdečem kostnem mozgu, ki jih zmerom na novo oddaja v kri. V slezeni se naberejo, kadar so ta telesa stara in onemogla, da se uničijo. Zato je tudi razumljivo, da je slezena tisti organ človeškega telesa, ki je najbolj bogat železa, kajti rdeča krvna telesa imajo v barvilu, ki jim daje rdečo barvo, zelo mnogo železa. Slezena je tudi zelo važno zbirališče krvi. Množina krvi v slezeni je v življenju zelo različna in narašča ter upada. Če se slezena naglo poveča, se to zgodi tako, da se velika množina krvi v njo zlija in zastane v njej. Obratno se vrši pri nagli skrčitvi. Te pojave so posebno pri konjih natančno preiskali in dognali, da ima slezena konj po dirki 5—6-kratni manjši obseg kakor če konji mirujejo. Slezena se poveča pa tudi pri nekih boleznih, n. pr. pri legarju in malariji. Slezena se tu prav polagoma povečava in je vzrok za to povečavo še povsem nejasen. Pri boleznih kri proizvajajočih organov ima slezena zelo važen delež. Poznamo bolezni, ki povzročajo neustavljive krvavitve, pri katerih se je pokazalo, da more oteti takemu bolniku življenje le operativna odstranitev slezene. Potemtakem ni to noben za življenje važen organ, temveč more baš obratno postati za življenje opasen del človeškega telesa. Pri teh boleznih je zelo znižano število tako zvanih krvnih ploščic, kakor imenujemo prav majčkene celice, ki so potrebne za strpenje krvi. Ko je slezena odstranjena, se število teh celic spet dvigne ter doseže običajno število. Zdi se, kakor da bi slezena pod nekimi pogoji te krvne ploščice prehitro in v preveliki meri uničevala prav tako, kakor dela to z obrabljenimi rdečimi krvnimi telesi. Natančno pa tega še ne vemo in se to kljub vsem raziskavanjem delovanja slezene do sedaj ni moglo ugotoviti.

Slezena vsebuje velike množine posebne vrste belih krvnih teles, ki jih najdemo tudi sicer na mnogih mestih v telesu, zato mislijo raziskovalci, da ji gre posebno važen delež pri tvorbi teh celic, ki imajo nalogo, da sprejemajo vase obrabljeno in razkrojeno telesno

gradivo in ga odstranjujejo ter kupičijo v slezeni, da je polna takšnih razkrojnih odpadkov. Slezeno bi mogli smatrati za razstrupljevalnico in čistilnico krvi.

S tem pa možnosti njenega delovanja še niso izčrpane. Ta veliki in s krvjo tako obilno prepojeni organ ima gotovo mnogo opravka pri usodi vsega telesa. Morda oddaja tudi draživa kakor ščitna žleza, morda je v tesni zvezi z rastjo. Vsak poizkus prodreti v temno tajnost njenega delovanja je prinesel nova vprašanja, ki še dolgo ne bodo rešena.

Danes moremo trditi le to, da je slezena zbirališče krvi, kjer se ta čisti in

razstruplja, za življenje pa ni neobhodno potrebna. Če manjka, prevzamejo pač drugi deli telesa njeno delo. Kljub vsemu temu pa mora imeti tudi slezena prav posebno nalogo, ker bi drugače ne bila tako velika in tako gosto preprežena z žilami. Imamo sicer tudi druge organe, kakor na pr. slepič, ki niso »potrebni«, toda slepič je prav majhen, nemara 25-krat manjši od slezene. Čemu je torej prav za prav slezena v našem telesu? Bela lisa v našem znanju! Kdo ve, kdaj bomo dobili jasen in zadovoljiv odgovor na to vprašanje!

(kč)

PODALJŠANI ČAS

V kinu se dostikrat vidijo prizori s časovnim povečevalom, ko se dejanje na platnu počasneje dogaja kakor v resnici. Snemanje filma s časovnim povečevalom je v principu popolnoma enostavno: Film mora pri snemanju hitreje teči kakor normalno, tako da se vsaka faza dejanja ulovi na več sličic, nego je neobhodno potrebno. Pri projiciranju pa se film odvija z normalno brzino, in tiste sličice seveda potrebujejo več časa, preden se zvrste. Trajanje dejanja je za gledalca raztegnjeno. Teoretično bi bila časovna povečava lahko poljubno velika. Kar se zgodi v trenutku, bi lahko gledali v kinu celo uro, če bi se pri snemanju v trenutku fotografiralo toliko sličic, kolikor jih med prikazovanjem steče skozi projektor v eni uri. Praktično se pa pojavijo v tej smeri velikanske težave, ki jih z običajnim načinom snemanja ni mogoče premagati. Film mora namreč pri vsakem snetku za trenutek obstati za objektivom. Ne teče torej enakomerno, marveč sunkovito in čim več snetkov je treba narediti v časovni enoti, tem bolj se napreza njega mehanična trdnost, dokler ni dosežena neka skrajna meja, preko katere bi se film neprestano trgal. Zaradi tega si kinematografska tehnika že dolgo prizadeva, konstruirati kamere in projektorje z enakomernim tekom filma. Vsi doslej narejeni vzorci te vrste so pa tako komplicirani, da se doslej niso mogli uveljaviti.

Američana dr. Harold E. Edgerton in Kenneth J. Gernerashausen s tehnološkega instituta v Cambridgeu, Massachusetts (USA), prihajata zdaj z novim izumom kamere za snemanje, ki za en-

S časovnim povečevalom se točno vidi, kaj se zgodi, ko pri igranju golfa zadene kljuka žogo: Najprvo se žoga elastično stisne, na drugi sliki se vidi reakcija: žoga se odžene in na tretji sliki se že giblje od kljuka proč. Vsaka sličica tega koščka filma je bila osvetljena samo petdesetstisočinko sekunde.

krat ni namenjena toliko kinogledališčem kolikor znanstvenim zavodom.

Pri tej kameri teče film za objektivom popolnoma enakomerno z brzino do 320 km na uro, tako da se lahko naredi preko 4000 snetkov v sekundi. Novost je osvetljevalna naprava izredne jakosti in kratkotrajnosti. Predmet ali prizor, ki se filma, se osvetljuje s silno močnimi električnimi bliski, ki pa trajajo samo stotisočinko ali celo petstotisočinko sekunde. Za vsak posamezen snetek je potreben po en električni blisk, ki je močnejši od sončne svetlobe. Na majhni površini se v tistem drobcu sekunde osredotoči svetloba, ki odgovarja sijaju 40.000 petdesetvratnih žarnic. Ker je osvetljenje predmeta tako silno kratko, so sličice navzlic temu, da se film med snemanjem premika, le malenkost zmazane v podolžni smeri, kar pa moti šele takrat, kadar se fotografira po več tisoč sličic na sekundo.

Nova kamera, ki omogoča za zdaj najpreprostejši način časovne povečave,

bo izvrsten pripomoček pri studiju vsakovrstnih kratkotrajnih prirodnih pojavov, ki se dado drugače zajeti samo s človeško fantazijo. Proučevanje gibanja plinov in tekočin, ki je bilo doslej sila težavno, se bo v bodoče nadaljevalo zlahka in do skrajnosti natančno. Delovanje posameznih delov pri naglo tekočih strojih in aparatih se da zasledovati vobče samo s primerno časovno povečavo. Blisk, strela, severni sij in še mnogi drugi pojavi med nebom in zemljo so tako nepopisno kratki, da imamo o njih poteku samo teoretične predstave, a še nobenih dovolj močnih vidnih dokazov. Vse te vrzeli se bodo počasi izpopolnile s pomočjo filma s časovno povečavo. Današnji sistemi pomenijo šele začetek. Bližnja bodočnost nam nedvomno prinese še velika presenečenja na tem polju.

A. J.

DOŽIVLJAJI V DŽUNGLI

FRANK BUCK

6. POGlavJE

SPITFIREJEV SMRTNI BOJ Z MORSKIMA PSOMA

Cprav leopard, kakor vse mačke, nima posebne ljubezni do vode, je v sili prav dober plavavč. Vedel sem, da bo Spitfire zlahkoto preplaval razmeroma kratko razdaljo do obrežja. Zato sem hitro vpregel svoje možgane, da bi izdelal načrt, kako bi ga najlažje dobil spet nazaj, kajti bil je predragocen plen, da bi ga spustil kar tako.

Očital sem si nemarnost, ker nisem skrbnejše pazil na kletko. Očividno mu je uspelo z neverjetno vztrajnostjo z zobovjem in kremplji pregristi in potrgati vezi; zvite s pustinske trave, čeprav smo jih povsod podvojili. Moral bi bil postaviti stražo pred kletko.

Te misli so mi švigale po glavi, ko sem se spuščal po lestvi, ki je vezala gornjo in doljno palubo. Od nekod se je pojavil ob moji strani Ali in nova groza je sijala iz njegovih oči, ko je značilno pokazal s prstom preko ograje.

»Jerong, tuan, jerong!« je vzklíknil. (Morski pes, gospod, morski pes!)

Njegovo svarilo je že izzvenelo in moje oči so še zmerom počivale na Spitfireju, ki je krepko plaval proti bregu ter je bil že več kot trideset čevljev oddaljen od ladje. V trenutku pa, ko so Alijeve besede prodrle v mojo zavest, sem ugledal tudi veliko hrbtno plavut, ki je štrlela ko majhno jadro iz morja ter rezala vodo v smeri proti Spitfireju.

Celo v tem nenavadnem in ovirajočem elenu ni zapustila leoparda njegova borbenost. Instinktivno je moral začititi bližajočo se nevarnost ter se je spretno odmaknil v poševen položaj, ko se je bližal strelavit udarec.

Stal sem kot prikovan na svojem mestu. Ubogi Spitfire je bil videti tako droben in tako brez moči proti silnemu nasprotniku, ki se je tik pred njim pogreznil pod morsko površino. Morska pošast je bila dolga kake tri do štiri metre ter najmanj desetkrat težja od Spitfireja.

Seveda mu njegov obupni poskus z obaratom ni mnogo pomagal. Ni še na-

pravil treh novih udarcev s šapami po vodi, ko mu je že sovražnik zadal od spodaj silovit udarec, ki ga je pognal visoko iz vode. Morski pes se mora zaradi svojega žrela na spodnji strani trupla obrniti na hrbet, kadar hoče popasti žrtev.

Videl sem, kako se je beli trebuh strašnega morskega ropanja za hit, zabliškal v soncu, ko je zadal leopardu

ostri zobje so še zmerom držali Spitfireja krčevito za nogo. Ko se je velika riba spustila pod vodo, je napravila več zaporednih in besnih kretenj, ki so za to vrsto živali zelo značilne in močno podobne počenjanju psa, kadar trese podgano. Ko je zver leoparda dobro pretresla, ga je za trenutek izpustila najbrže v namenu, da napravi okrog njega nekaj bliskovitih krogov in ga

Spitfire je posebno slabe volje

prvi udarec, ki ga je vrgel v zrak in kako je nato njegova zadnja noga obtiča a v žre'u pošasti. Spitfirejeve mišice so porabile to žrelo za oporo, kamor je lahko zagrzel svoje zobe in zaril šape. Leopard se je nekako prevrgel čez glavo morskega psa, pri čemer je skušal obupno in brezuspešno predreti neprobajno kožo pošasti. Kmalu je pa odkril dve ranljivi točki, kamor je lahko zagreb^e svoje strašne kremplje. Najprej pod ribje desno oko, ki ga je sunkoma iztrgal, potem pa v škrge na isti strani, ki jih je predrl z enim samim strahovitim zamahom in zadal zverⁱ široko zevajočo rano.

Hudo poškodovan je morski vrag omahnil nazaj v vodo, toda njegov

potem ponovno napade.

Toda preden je ranjena morská pošast mogla izvršiti svoj manever, se je pognal drug morski pes od spodaj v Spitfireja in ga še enkrat sunil v zrak. Novi sovražnik je zagrabil leoparda za prednjo nogo in Spitfire je bil že preveč izmučen in najbrže tudi preveč zasopljen, saj je komaj pred nekaj trenutki prišel izpod vode, da bi mogel z nova začeti borbo.

Naša ladja se je pomikala tako počasi, da sem lahko opazoval, ko sem stekel ob ograji na zadnji konec ladje, ves kratek in obupan boj na življenje in smrt. Zadnja slika, ki sem jo videl, je pokazala ponovno prvega napadalca, kako se je sicer malo omoten zara-

di izlitega očesa in raztrganih škrg povrniti v borbo. Še enkrat mu je uspelo popasti že močno ranjeno zadnjo nogo leoparda in gledati sem moral, kako sta oba razbojnika morskih globin dokončala svoj roparski posel in raztrgala najlepšega črnega leoparda, ki sem ga kdaj videl ter ga počasi odvedla pod vodo.

Razpravljaj sem o tem napetem dogodku s svojimi znanci med lovci na divje zveri. Neki so mnenja, da se je leopard z »zavestjo« pognal preko krova v svobodo, toda dvomim, da je bilo tako. Mačke ne plavajo prav rade. Zato mislim, da Spitfire ni imel niti najmanjšega pojma o svojem početju. Svoj čin je izvršil pod vplivom velikega strahu. Videl sem, kako so mnoge divje zveri, ki so sicer izredno pogumne, postale kar trde od groze, ko smo jih postavili v tako nedomačo okolico, kakor je krov ladje.

Ne glede na to, kaj je dalo prav za prav povod, da je leopard skočil raz krov, sem skoraj prepričan, da je klanje prašiča, d. h. njegovi krvi in kruljenje žrtve zbudilo v ujeti živali nepremagljiv gon za begom iz kletke. O nobenem, posebno pa ne o črnem leopardu, ki združuje vse lastnosti svoje vrste v najvišji meri, ne bi mogli pričakovati, da bo ostal miren v takem položaju.

Naj bo že kakor koli. Dr. Ditmars je le dobil svoja dva črna leoparda. Sicer mi je bilo zmerom žal, da ni dobil Spitfireja, toda navzlic temu je prejel prav lepo raščen in popolnoma zdrav par. Ena žival je med tem že poginila, drugo pa še danes lahko vidite v newyorškem zoološkem vrtu.

DALJE

(COPYRIGHT BY KING FEATURES SYNDICATE)

ŽENSKA IN SVET

OBCI DRŽAVLJANSKI ZAKONIK IN ŽENSKÉ PRAVICE NADALJEVANJE

Pota do ločitve premoženja

a) V veliki večini držav lahko poročene ženske dandanes svobodno razpolagajo s svojim lastnim od njih samih prisluženim denarjem in prav tako lahko nadzirajo njega uporabo. Ta pravica jim je bila v večini držav podeljena s posebno zakonodajo, ki je poroka ne utesni in ne spremeni. Ali je pa še nekaj držav, kjer ta pravica še ne obstoji ali pa je omejena. V Švici in v Mehiki ne sme sprejeti poročena ženska nikakega plačanega mesta izven doma, če ne dobi za to izrecnega ali molčečega pritrdila od svojega moža; v Češkoslovaški žena ne sme brez dovoljenja svojega moža odpreti nikake trgovine, lahko pa tako dovolitev zahteva sodno, med tem ko sme pridobivati ali pridobiti na Holandskem in v predrevolucionarni Španiji poročena ženska kakršnokoli premoženje samo z dovoljenjem in pritrditvijo svojega moža. V nekaterih špansko-ameriških državah kakor tudi v Quebecu (Kanada) pripada zaslužek žene še zdaj samo možu in ga lahko prosto uporabi za sebe samega.

b) Večina držav priznava dvoje oblik zakonskega (bračnega) razmerja, namreč poroke, katerih temelj je posebna pogodba med poročeno dvojico, in pa take poroke, ki so sklenjene brez vsakršne koli pogodbe. Te posebne pogodbe — seveda tam, kjer jih zakon pripušča, — se ozirajo navadno na

premoženje, ki je pripadalo ženi pred poroko, in določajo izmero, koliko ga moreta mož, odnosno žena nadzirati in z njim razpolagati.

Ali tendenca moderne zakonodaje gre za tem, omogočiti ženitni pogodbi čim širši vpliv in možnost za razmah, tako da bi moglo biti skoraj vsako premoženje pogodbeno določeno med možem in ženo, pa bodi pridobljeno kjer- ali kdajkoli in na kakršnekoli način: bodi s pridobitvenim delom ali iz drugačnih razlogov in bodi, da je bilo pridobljeno pred ali po poroki. Ta posebni razvoj, ki je za splošen napredek ženske velikega pomena, služi kakor sploh ves sistem ženitbenih pogodb v zaščito premožnih žensk, in prevladuje dejstvo, da je ogromna večina zakonov med nižjimi in manj premožnimi sloji, zlasti med delavstvom, brez vsakršnihkoli pogodb.

c) V splošnem pa je poroka brez pogodbe dandanes še običajna oblika, poroka s pogodbo pa samo še izjema. V veliki večini držav je zakon do nedavnega časa predvideval, da je premoženje parov, ki so se poročili brez pogodbe, smatrati kot skupno premoženje pod nadzorstvom in upravo moža; žena si je mogla nadzorstvo nad svojim lastnim deležem zagotoviti samo pogodbeno. V tem sestavu je bila izjema samo Rusija, kjer je bilo premoženje moža in žene z ruskim zakonom iz leta 1833. priznано kot ločeno. V zadnjih letih pa so nekatere države svoje prejšnje stališče spremenile v povsem nasprotni smeri s tem, da so napravile ločeno premoženje za splošno pravilo.

Tako ima poročena ženska v Angliji in v večjem številu Zedinjenih držav Severne Amerike, pa tudi v Avstriji zdaj prav isto pravico razpolagati s svojim lastnim premoženjem, pa naj bi ga pridobila kakorkoli kakor samostojna ženska, če tega ne zabranjuje kakšna posebna pogodba ali pa nasprotujoča naredba. Na Madžarskem imajo ženske, pa bodi poročene ali ne, enake premoženjske pravice kakor moški. V Mehiki in Panami je premoženje zakonskega moža in žene ločeno, če kakšna posebna pogodba ne določa nasprotnega. V Češkoslovaški in v Avstriji lahko žena prosto razpolaga s premoženjem, ki ga je prinesla v zakon. Če pa gre za skupno, med zakonskim, oziroma bračnim stanjem pridobljeno premoženje in ni mogoče ugotoviti komu pripada, se dodeli zakonskemu možu.

Nadzorstvo žene nad skupnim premoženjem

Dandanes je skupnost premoženja še zmerom splošno pravilo v veliki večini držav, in za žene, ki nimajo nihakih prihrankov ali drugega premoženja, tiči v tem sistemu neka določena prednost. V poslednjih letih so pa žene pridobile neko določeno pravico do nadziranja skupnega premoženja, pa bodi to s svojo zakonito sposobnostjo in zmožnostjo, skleniti posebno zadevno pogodbo, v nekaterih državah pa še celo brez pogodbe. Tako se priznava na Norveškem premoženje kot skupno premoženje, toda žena upravlja svoj del, če ga seveda ima, povsem sama, in za vse, kar uporabi za to, da krije potrebe družine, lahko obremeni račun skupnega premoženja. V Nemčiji ima žena tako zvano »pravico do ključev«, to znači, da je ona sama odgovorna za vodstvo gospodinjstva in lahko zastopa svojega moža v vseh zadevah, ki se tičejo gospodinjstva. Mož mora jamčiti za vsako obveznost, ki jo je storila, odnosno pre-

vzela žena za namene gospodinjstva, čeprav ji mož to pravico spet lahko odvzame; če bi jo žena izrabljala. V Švici obstojijo slične zakonske določbe. Žena vodi gospodinjstvo in preskrbuje tekoče potrebe in lahko zastopa družino s svojim možem, ki je za obveznosti, ki jih je žena storila v skupnem interesu, popolnoma odgovoren; to pravico pa ji lahko mož spet odtegne, če se žena pokaže nezmožna ali pa nevredna tega zupanja. V Angliji žena lahko — dasi je ločeno premoženje pravilo — zastavi kredit svojega moža, da iz tega krije življenjske potrebščine zase in za svojo družino, dočim v Belgiji, Avstriji, Jugoslaviji in Češkoslovaški zakonski mož jamči za dolgove, ki jih njegova žena napravi za gospodinjstvo, nasprotno pa žena ne jamči za nobene dolgove moža.

Vendar, kakor smo videli, v večini držav zakonski mož še zmerom povsem nadzira skupno premoženje — razen lastnih prihrankov žene — če seveda ne obstoja kakšna pogodba, ki določa v državah, ki take pogodbe dovoljujejo, baš nasprotno. To je pravni sistem v Franciji, Belgiji, predrevolucionarni Španiji, Holandski, Poljski, Rumuniji, Italiji, v skoraj vseh kitinsko-ameriških državah in v še nekaterih drugih.

Takšno je torej razmerje ženske do moškega in razmerje ženske do družbe in do družabnega udejstvovanja. Vendar se to razmerje od leta do leta boljša in to v korist ženski, ki stopa z vedno večjimi koraki svoji popolni enakopravnosti in neodvisnosti naproti. S tem sorazmerno se pa tudi večja udejstvovanje žene v družabnem, gospodarskem in političnem življenju in obenem tudi njen vpliv. Ta vpliv se pa uveljavlja v korist celotnemu napredku kar skokoma. Predsodki proti ženi so premagani in so padli, pri tem pa ženske dan za dnem dokazujejo, da doseženih pravic niso nevredne. Cv. K-n

ZNAMKE PRIPOVEDUJEJO

OTOK ZA JETNIKE

Neki španski vojak je odbil nekemu poglavarju Kitških rabilov kos čeljusti in

prifela se je petletna vojna v severni Afriki. Šele 1925, ko so spravili Abd el Krima

na varno na otoku Reunion v južnem Indijskem oceanu, vzhodno od Madagaskarja, se je dežela pomirila. Tam živi zdaj kot gost Francije in lahko dela, kar hoče, samo otoka ne sme zapustiti.

Otok Reunion je ena številnih francoskih kazenskih kolonij, kjer vlada tropska mrzlica in kjer prekašajo smrtni primeri število rojstev. Brez doseljavanja bi bil otok kmalu neobljuden. Znamka kaže zemljevid tega francoskega ozemlja. V promet je prišla leta 1907.

ČLOVEK IN DOM

ZIMSKE CVETLICE IN RASTLINJE V SOBI

Božič je za nami in poslednje vejice smrečja, ki smo jih rešili od božičnega drevesca in vtaknili v vazo z vodo, da se ohranijo čim dlje, so se začele osipati. Naše sobe bi postale puste in dolgočasne, ako bi nam narava že ne dala slutiti pomladi. Že se nam v nizkih vazah razvija med mahom telchova popje, ki smo si ga na prvem pobožičnem izprehodu izkopalji izpod snega in mahu, ali ga za majhen denar kupili na trgu od kmečkih otrok. Srebrne mačice, ki smo jih še pred božičem vtaknili v vaze, začenjajo dobivati mlado zelenje, ki nam razveseljuje oko. V vazi v bližini peči se napenjajo popki črnega trnja, jasmína, japonske kutine, forsicije i. dr., katerih vejice smo si narezali v začetku decembra prav na dan sv. Barbare. Tako smo za puste, mrzle, brezsončne zimske dni pričarali košček spomladanske narave z mladim zelenjem v naše stanovanje.

Poskrbeli pa smo že jeseni za lončnice, ki oživljajo sredi zime naš dom s pestrim in duhtečim cvetjem. V lončkih na polici ob oknu opazujemo, kako se razvijajo hijacinte, kojih čebulice smo potaknili že v oktobru v lončke, kako poganja ljubki krokus, ki smo ga vsadili v plitvo tružico, napolnjeno s kompostno prstjo, pomešano z mivko, in pokrili z mahom, da drži zemljo primerno vlažno. Poleg teh pa imamo v lončkih rdeče in bele jegliče (primule), živordeče in bele ciklamne in mnogocvetne rododendrone. Ko nam začno cveteti še cinerarije v vseh mogočih barvah, tedaj slutimo pomlad že prav blizu.

Poleg cvetočega rastlinstva imamo še več vrst sobnih rastlin, ki nam razveseljujejo oko s svojim sočnim zelenjem. Na primer filodendron, ki ni kar nič mehkužen in izbirčen. Imamo ga lahko pozimi in poleti v sobi. Uspeva v mrzli in tudi zakurjeni sobi. Le žejen je in skrbno mu je treba zalivati, če storiš to včasih z gnojnico, razvije prav orjaške liste. Hvaležne sobne rastline so širokolistne aspidistre. Zadovaljne so z vsakim prostorom, lepo zelenijo tudi v temnem kotu. Ne smemo se čuditi potem, če sončnih žarkov ne preneso in porumenijo: Zalivati jih moramo pravilno. Posebno jim je treba od časa do časa z mehko mokro krpo ali gobo obrisati liste ali jih postaviti na pohlepen spomladni dežek, da se listi osvežijo in obistijo prahu, ki so se ga nalezli v sobi. Na težek,

močan dež jih ne smemo izpostaviti, ker jim težke kaplje razčesnejo liste. Sobne smrečice, raznovrstni asparagusi so splošno priljubljene sobne rastline, ki v družbi cvetočih jegličev ali cinerarij tvorijo prav mične skupine. Med to družbo cvetja in rastlinja učinkujejo modni in priljubljeni kaktusi veselo in skoroda humoristično in sličijo nekoliko sodobnim izročkom slikarske umetnosti. Pač dovolj izbire v cvetju in zelenju tudi v zimi!

Skrbeti pa moramo zanje, kakor za vsako živo bitje. Zanimati se moramo zanje. Pred vsem moramo vsaki rastlini, ki jo gojimo v sobi, dati primerno posodo in pravo prst, ki ji prija, da lahko uspeva, dalje primeren prostor. Cvetoče rastline potrebujejo svetlobe in sonca in je na ali ob oknu edino pravi prostor zanje. Druge listnate rastline se zadovoljujejo tudi s temnejšim prostorom ob steni ali celo v kotu. Soba, kjer imamo rastline, ne sme biti preveč zakurjena, zrak v njej ne sme biti presuh. Zato moramo imeti na peči ali če je centralna kurjava, na radiatorju vedno posodo z vodo, da izhlapeva primerno vlago, ki jo potrebujejo naše rastline. Pa tudi s pršilko jih moramo večkrat s čisto, mlačno vodo od časa do časa orositi. Pršilko lahko nadomestimo z krtačo ali omelcem, ki ga pomočimo v pripravljeno vodo, ga nekoliko otresemo, nato pa držec ga nad rastlinami, potegnemo z dlanjo po ščetinah in na ta način orosimo. Za zalivanje je pred vsem najboljša deževnica ali

snežnica, na vsak način pa postana voda. Od gospodinj, ki imajo posebno lepe sobne cvetlice in rastline, sem izvedela, da jih zalivajo z vodo, v kateri izpiaknejo meso.

Ljubitelji sobnih rastlin dobe dandanes prav lične in praktične stenske police in stojala za lončke. Pletene iz bičja, lesene in lakirane, najnovejše pa so vsekako stenski nastavki, kakršnega nam kaže slika. Tega pričvrstimo lahko na steno ali na okno, kamor nam najbolj kaže in prija rastlinam.

U-a

AKO ŠE NE VEŠ

NAJTRDNJEJSI NARAVNI PROIZVOD

Med najtrdnješe naravne proizvode spada pajčevina. Tehniki doslej še ni uspelo sestaviti enakovrednega materiala. Profesor Ingliš iz Cambridgeja je dokazal, da je pajčevina trdnjša od najmočnejše jeklene žice. Najfinejše jeklo za klavirske strune vzdrži 380 kg natega na kvadratni milimeter, enako debela nit iz pajčevine pa bi prenesla breme 900 kg. Vsaka obešena žica ima neko skrajno dolžino, do katere še lahko nosi sama sebe. Od te dolžine je med drugim odvisna tudi največja razpetina visečih mostov. Pretržna dolžina pajčevine je po Inglisovem računu tako velika, da bi s tem materialom lahko zgradil viseči most čez Rokavski preliv, če bi ga bilo mogoče dobiti zadostno množino.

CENEJSI RADIJ

Po točnih cenitvah se je doslej pridobilo vsega skupaj 250 do 300 gramov radija, ki se rabi skoraj ves v zdravstvene namene. Deset odstotkov vse zaloge je morda naloženo v svečilih barvah in le kakih pet odstotkov je odpade na znanstvene zavode za poskuse. Zdal poročajo, da so se našla nova velika ležišča radija v Kanadi. Tamkajšnja ruda vsebuje do 50 odstotkov uranijevega oksida, kar pomeni, da bo pridobivanje v teh rudnikih dokaj cenejše kakor drugod. Po dosedanjih proračunih sodeč bo v bodoče veljal gram radija samo okroglo milijon dinarjev.

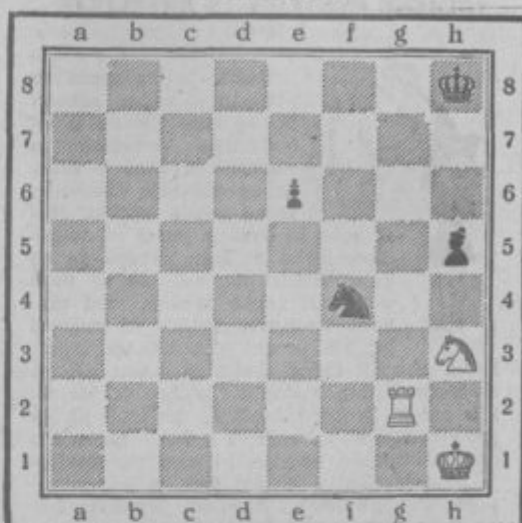
KAMENO OLJE

Mala država Estonska nima premoga niti petroleja, ne primernege lesa za kurjavo, daši se gradbenega lesa razmeroma precej izvažajo. Mnogo pa je v deželi gorljivega škrljčevca, s katerim kurijo celo železniške lokomotive. To gorivo pa je zelo neekonomično, ker pušča do 60 odstotkov pepela, ki se mora kot mrtev balast greti in vlačiti s seboj. Zaradi tega so začeli pred dvema leti iz škrljčevca na veliko ekstrahirati petrolej in beacin. Letna proizvodnja je preračunjena na ca. 35.000 ton. Glavni odjemalec so estonske državne železnice.

PROBLEM 6

B. A. Rajev

Beli na potezi dobi

Rešitev problema 5.

1. Sc6—e5! (Grozi 2. Sg6+ in 3. D×e6 mat), d6×e5 (a) 2. Dg3 1... T×e5 (b)
2. D×c3 1. D×e5 (c) 2. De4! 1... D×e1 (d) 2. Sg6+, Kg8 3. Tg8+

ANEKDOTE

Tolstoj kot vegetarijec

Tolstoj je bil strog vegetarijec. Nekoč ga je obiskala starejša sorodnica, ki je zelo ljubila mesno hrano. Ko je sedla za mizo, je videla za stol privezano kokoš.

— Ta kokoš je za te, je dejal Tolstoj, toda moraš si jo sama zaklati, ker si tega med nami ne upa nihče!

Dami ta »umore« ni šel od rok in je naša jedla z ostalimi zeleno hrano.

Amy Johnson kot »nadčlovek«

Amy Johnson-Mollison, slavna angleška rekorderka v zraku, je pripovedovala o svojem zadnjem bivanju v Južni Afriki čudno zgodbo, ki jo je doživela na povratku v Tokio. Njej na čast je hotel klub rotarijcev privediti pojedino, ko se je eden izmed članov spomnil, da po klubovih pravilih v svojih prostorih ne smejo sprejemati damskega sveta.

Bojedina je že precej »visela v zraku«, ko se je nekdo prijel rešitve misli, da Amy Johnson ni običajna ženska. Klub jo zato imenoval letalko za »nadčloveka« in jo v tem svojstvu z mieno vestjo povabil v goste. V spomin so ji celo podarili klubov znak s geslom: Nadčlovek!